

3. Justitsministeriet kan endvidere oplyse, at ministeriet har meddelt flere virksomheder tilladelse til produktion af brandrør og dele til brandrør, der kan indgå i såvel morterer, artilleriammunition og i et vist omfang miner.

Herudover har Justitsministeriet til flere virksomheder meddelt en generel tilladelse eller dispensation til at foretage overfladebehandling, varmebehandling eller sprøjtelakering af dele til krigsmateriel.

4. Justitsministeriet kan til orientering oplyse, at Ammunitionsarsenalet som statslig virksomhed ikke er omfattet af lov nr. 400 af 13. juni 1990 om krigsmateriel m.v., hvilket i øvrigt fremgår af besvarelsen af spm. nr. S 2102.

Virksomheden skal således ikke have særskilt tilladelse til produktion af materiel omfattet af krigsmaterielloven, men udelukkende til eksport heraf efter våben- og eksplosivstofloven.

I fortsættelse af besvarelsen af spørgsmål nr. S 2102 har Forsvarsministeriet overfor Justitsministeriet oplyst, at der ikke for nærværende produceres antipersonelminer, antitankminer eller dele dertil på Ammunitionsarsenalet.

5. Justitsministeriet skal beklage den sene besvarelse af spørgsmålet, der skyldes en omfattende gennemgang af produktionssagerne.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Forespørgsel nr. F 3:

Forespørgsel til udenrigsministeren: »Hvad kan udenrigsministeren på baggrund af ministerens redegørelse af 29. juni 1995 oplyse om dansk atomvåbenpolitik i efterkrigstiden, ikke mindst i perioden efter 1968?«

Af Gert Petersen (SF) og Keld Albrechtsen (EL) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 10/10 95. Fremme af forespørgslen vedtaget 24/10 95).

Formanden:

Jeg kan allerede nu meddele, at afstemning om eventuelle motiverede dagsordener vil blive udsat til i morgen, torsdag den 16. november 1995.

Begrundelse

Gert Petersen (SF):

I sin redegørelse af 29. juni erklærede regeringen, at Grønland i årene 1957-68 regelmæssigt blev overfløjet af amerikanske fly, der var bevæbnet med atomvåben, og nogle dage senere blev det oplyst, at USA havde oplagret atomvåben på Thulebasen i 1959-65 – det hele i strid med den i 1957 erklærede danske atompolitik.

De historiske omstændigheder ved hele dette forløb skal DUPI's bestyrelse udrede, men de fremkomne oplysninger må give anledning til en mere generel debat om den danske atompolitik.

Siden 1957 har dens hovedpunkt været, at Danmark skulle være atomfrit i fredstid. I 1963 blev det understreget, at det også gjaldt de danske farvande og havne. Formålet var at holde Norden som et lavspændingsområde, men bag denne politik lå også et dybtfølt ønske om at begrænse brugen af atomvåbenruslen under den kolde krig. Denne holdning nød bred opbakning i befolkningen, ja, var presset frem af befolkningen, og uviljen mod atomvåbnene eksisterer stadig, jf. protesterne mod de franske atomvåbensprængninger.

Vi ved nu, at der bag kulisserne blev handlet i dyb modstrid med den officielle politik i årene 1957-68, for så vidt angår Grønland, men kan vi være sikre på, at det ikke også skete efter 1968, og at det ikke også er sket i andre dele af Rigsfællesskabet både før og efter 1968? Når man løj for danskerne i 1957-68, hvorfor så ikke senere?

Det er det, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten ønsker at få belyst gennem denne forespørgsel.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen):

Til indledning vil jeg gerne minde om baggrunden for sommerens debat om Thulesagen.

Under arbejdet med Thulearbejdernes sag dukkede H.C. Hansens dokument op, og vi stod her med et stykke Danmarkshistorie, som befolkningen måtte kende.

Spørgsmålet lyder i dag, hvad jeg på baggrund af redegørelsen af 29. juni kan oplyse om dansk atompolitik i efterkrigstiden og ikke mindst i perioden efter 1968.

Der er ikke meget at føje til redegørelsen af 29. juni. Den redegørelse havde to hovedformål.

For det første at oplyse Folketinget om indholdet og betydningen af H.C. Hansens samtaler med den daværende amerikanske ambassadør i november 1957. For det andet at redegøre for, hvorledes spørgsmålet efterfølgende blev reguleret med notevekslingen den 31. maj 1968 mellem den danske og den amerikanske regering. Denne noteveksling sætter et punktum.

Lad mig kort gentage hovedpunkterne i redegørelsen.

Daværende stats- og udenrigsminister H.C. Hansen udtalte den 29. maj 1957 i Folketinget om et eventuelt tilbud om atomammunition til Danmark, at »skulle et sådant tilbud komme til at foreligge, er det ud fra de foreliggende forudsætninger regeringens opfattelse, at det ikke bør modtages.«

Den 1. maj 1958 præciserede H.C. Hansen denne politik. Han sagde, »at vi under de nuværende omstændigheder ikke var rede til at acceptere atomsprængladninger eller mellemdistanceraketter på dansk territorium.«

Denne politik blev i løbet af 1960'erne gentaget af skiftende regeringer både i Folketinget og i den offentlige debat i almindelighed. Den 22. januar 1968 – dagen efter, at den amerikanske B 52-bombemaskine med fire brintbomber styrtede ned ved Thule – blev atompolitikken gentaget i offentlige udtalelser af daværende statsminister Jens Otto Krag og daværende udenrigsminister Hans Tabor. Det blev ved den lejlighed klart understreget, at Danmarks atompolitik også gælder for Grønland.

Det var disse udtalelser, der fik USA til at protestere. Fra amerikansk side henviste man til, at H.C. Hansen i sit dokument af 18. november 1957 havde accepteret USA's fortolkning af forsvarsaftalen af 1951. Det var den amerikanske opfattelse, at 1951-aftalen gav USA ret til at oplagre atomvåben i Grønland.

Om oplagringsspørgsmålet kan jeg tilføje, at den amerikanske ambassade den 13. juli i år overbragte en erklæring fra den amerikanske regering, som er baseret på en samlet gennemgang af databaser med mere, og som skal betragtes som en definitiv afklaring fra amerikansk side.

Sammenfattende tegner sig nu det billede om oplagring af atomvåben i Grønland, at der i to perioder har været stationeret atomvåben på Thulebasen. Det drejer sig om perioden fra februar 1958 og 8 måneder frem og perioden fra december 1959 til sommeren 1965. Det blev fra amerikansk side understreget, at alle atomvåben

er returneret til USA, og at USA ikke har haft atomvåben stationeret i Grønland siden sommeren 1965.

Kort efter VKR-regeringens tiltræden 6. februar 1968 indledtes forhandlinger med USA om en tillægsaftale til den dansk-amerikanske overenskomst af 1951 om forsvaret af Grønland. Formålet var at opnå enighed om en aftale, der i folkeretlig form sikrede, at atomvåben ikke blev placeret i Grønland, heller ikke i grønlandsk luftrum. Resultatet blev en aftale i form af en noteveksling den 31. maj 1968.

Med sin redegørelse af 29. juni 1995 har regeringen ikke ønsket at gøre sig til dommer over historien. Det er ikke regeringens opgave, det er ingen regeringers opgave. Det overlader vi til historikerne.

Regeringens ønske om størst mulig åbenhed i Thulesagen har ført til, at regeringen har anmodet Dansk Udenrigspolitisk Institut – DUPI – om at udarbejde en hvidbog om USA's overflyvninger af Grønland med atomvåben og Thulebasens rolle i den forbindelse.

Hvidbogen skal redegøre for USA's overflyvninger af Grønland med atomvåben, for Thulebasens rolle i den forbindelse samt for de faktiske hændelser, herunder den danske beslutningsproces i perioden. Hvidbogen skal søge at sætte disse forhold ind i en historisk ramme. Sagen skal ses i sammenhæng med den sikkerhedspolitiske situation, der gjorde sig gældende dengang. Et vigtigt aspekt er Thulebasens betydning for, hvad man kan kalde den geostrategiske balance.

Hvidbogen skal omhandle perioden fra den 16. maj 1945 til den 31. maj 1968, det vil sige fra det tidspunkt, hvor Rigsdagen på sit første ordinære møde efter Danmarks befrielse meddelte samtykke til baseaftalen af 9. april 1941 mellem den danske gesandt i Washington og den amerikanske regering, og indtil notevekslingen mellem Danmark og USA om den dansk-amerikanske aftale om forsvaret af Grønland.

Formanden for bestyrelsen for Dansk Udenrigspolitisk Institut har peget på, at DUPI ved behandlingen af spørgsmål, der har deres udgangspunkt inden for kommissoriets tidsramme, men som strækker sig derudover, også vil kunne berøre aspekter, der ligger efter den 31. maj 1968. En sådan mindre udvidelse af tidsrammen har regeringen ingen indvendinger imod.

Regeringen ser frem til at modtage hvidbogen fra Dansk Udenrigspolitisk Institut.

For så vidt angår perioden efter 1968, må jeg gentage, at regeringen ingen grund har til at tro, at dansk atompolitik skulle være blevet tilside-sat siden notevekslingen af 31. maj 1968. Dansk atompolitik har ikke ændret sig siden 1968.

Lad mig tilføje, at Grønlands hjemmestyre har mulighed for at rejse spørgsmålet om tiden efter 1968 i den permanente embedsmandsgruppe, der er nedsat med henblik på at styrke dialogen med Grønland om sikkerheds- og udenrigspolitiske spørgsmål, herunder NATO-spørgsmål, der har betydning for Grønland.

Embedsmandsgruppen skal som sin første opgave gennemgå den dansk-amerikanske overenskomst af 1951 om forsvaret af Grønland med tillægsaftaler.

Det er siden slutningen af 1980'erne lykkedes at få nedbragt arsenalerne af atomvåben meget betragteligt. Mellemdistanceatomraketterne i Europa er fjernet, antallet af strategiske atomvåben er begrænset væsentligt, atommagterne sigter imod yderligere reduktion af deres atomvåben.

Den 11. maj i år blev det besluttet at forlænge traktaten om ikkespredning af kernevåben, NPT, på ubestemt tid. Det var en vigtig beslutning. Den betød en styrkelse af de målsætninger, som NPT afstikker, vedrørende centrale spørgsmål som atomvåbenedrustning og sikkerhedskontrol med anvendelse af nuklear teknologi til fredelige formål.

Fra dansk side arbejder vi for at styrke de internationale bestræbelser på at nå til enighed om en traktat om et fuldstændigt atomprøve-stop, således at et globalt forbud imod atomprøvesprængninger kan blive en realitet i 1996. Arbejdet er ikke afsluttet. Atomnedrustningspolitikken skal derfor fortsættes, de politiske muligheder er til stede og er bedre end nogen sinde.

Udviklingen med opbruddet i Central- og Østeuropa, Sovjetunionens sammenbrud og Warszawapagtens opløsning markerede den endelige afslutning på den kolde krig. Det har skabt grobund for et godt og konstruktivt samarbejde i Europa, og samtidig satte udviklingen nye udfordringer øverst på den sikkerhedspolitiske dagsorden.

I dag er den største sikkerhedspolitiske udfordring at sikre stabilitet, demokrati og økonomisk fremgang i de tidligere Warszawapagtlande. Konfrontation er afløst af samarbejde. Det er den fremadrettede sikkerhedspolitiske linje, der er helt central for regeringen.

Formanden:

Hr. Gert Petersen som ordfører for forespørgslerne.

Forhandling

Gert Petersen (SF):

Jeg ved ikke rigtig, om jeg skal takke for svaret, men det kræver vel almindelig høflighed at man gør, selv om en vis herre skal vide, at der ikke var meget at takke for. Men det var da positivt, at regeringen den 29. juni 1995 offentliggjorde sin viden om den officielle danske atompolitik på Grønland i 1957-68.

Redegørelsen rejser imidlertid nye spørgsmål. Nogle af dem kan vel ventes besvaret i den udredning, DUPI's bestyrelse er blevet anmodet om, men der er et problem, som DUPI er afskåret fra at belyse på grund af tidsgrænsen i kommissoriet: Når det er kendt, at befolkningen blev ført bag lyset i årene op til 1968, hvilken sikkerhed har vi så for, at det ikke også skete efter 1968?

Det angivelige stop i maj 1968 for overflyvningerne over Grønland skyldes jo ikke, at man var kommet på bedre tanker, men at omstændighederne omkring et bestemt flystyrt vakte så stor opsigt.

I kølvandet på redegørelsen af 29. juni 1995 er der fremkommet flere vidneudsagn fra daværende Thulearbejdere, som sætter spørgsmålstegn ved dette stop, og efter at det er kommet frem, at USA anlagde en regulær atomvåbenbase i Thule, og det siges at have været ukendt for den danske regering indtil den 13. juli i år, ja, så føler jeg mig ikke mere overbevist af noteaftalen fra maj 1968. Det bør også undersøges, hvad der skete efter 1968.

Et andet problem for dansk atompolitik er, hvad der er sket på vore egne breddegrader i det egentlige Danmark. I udenrigsministerens univers er det åbenbart ikke noget problem. Hans verden slutter, om jeg så må sige, i 1968. Hans tavshed på dette område er forbløffende, når man tænker på, at i virkelighedens univers var problemet så stort, at det udløste et dansk folketingsvalg.

Men ikke et ord fra udenrigsministeren om det spørgsmål!

I 1963 gjorde daværende statsminister Jens Otto Krag det klart, at det danske nej til atomvåben også omfattede de danske havne og farvande. Det skete i et svar til folketingsmedlem Otto

Mathiasen fra SF, der ville sikre sig, at fremmede krigsskibe ikke havde atomvåben med, når de besøgte Danmark.

Den eneste sikkerhed, han fik, var dog denne lakoniske sætning i J.O. Krag's svar: »Dette er de øvrige NATO-lande naturligvis klar over.« Men hvilke konsekvenser det så fik, sagde J.O. Krag klogeligt intet om.

I 1980'erne opstod der en voksende mistanke om, at især nogle af de amerikanske krigsskibe, som færdedes i dansk søterritorium, medbragte atomvåben. Mistanken blev hver gang afvist med, at de jo kendte vores atomvåbenforbehold.

Men det var umuligt at få regeringen til at afkræve de allierede krigsskibe en bekræftelse af, at de respekterede dette forbehold, som de kendte. Det var jo deres politik, sagde man, hverken at be- eller afkræfte, om konkrete skibe medbragte atomvåben.

Rigtigt. Men hvis de tog det danske forbehold højtideligt, så signalerede de jo allerede ved at lægge til i danske havne, at de pågældende skibe ikke havde atomvåben om bord. Hvorfor så ikke sige det åbent?

Den mest nærliggende forklaring er, at de ikke respekterede det danske forbehold. Selv om de færreste nok vil tro på det, så er det vistnok sådan i virkeligheden, at det at lyve lodret er noget, som de fleste stater ikke bryder sig om. Så hellere en stiltiende og diskret usandhed.

Hvordan skal man ellers forklare den enorme ballade, herunder udskrivelse af folketingsvalg, der opstod, da Folketinget den 14. maj 1968 vedtog en beskeden socialdemokratisk dagsorden, hvorefter regeringen skulle, som det hed, underrette besøgende orlogsfartøjer om, at de ikke måtte medbringe atomvåben.

Det betragtede den daværende regering som noget nær et brud med NATO, og heri blev den støttet af USA's udenrigsminister, Schultz, og andre udlændinge, der blandede sig ivrigt i den valgkamp, der fulgte herhjemme.

Efter valget skiftede De Radikale side – det kan jo være grunden til udenrigsministerens totale hukommelsestab vedrørende dansk atompolitik i 1980'erne – og gik i regering med Ellemann-Jensen, og så orienterede den nye regering i en såkaldt cirkulærnote staterne om den atompolitik, som de jo udmærket kendte i forvejen, og et halvt år senere besøgte USA med destroyeren »USS Dahlgren« en dansk havn, nemlig Århus. Senere granskning af »Dahlgren«s logbøger har vist, at den med en tilvisshed grænsende sandsynlighed medbragte atomvåben.

Op gennem 1970'erne og 1980'erne fik vi at vide, at de allierede kendte det danske forbehold, og vi havde som udtrykt af daværende forsvarsminister Collet i 1987 ingen grund til at tro, at de ikke rettede sig efter det. Men panikken i 1988 såvel som senere forskning, der er foretaget i USA, tyder meget stærkt på, at det modsatte var tilfældet.

Historien gentager sig, når den nuværende udenrigsminister siger som Collet i 1987, at regeringen ingen grund har til at tro, at dansk atompolitik skulle være blevet tilsidesat siden notevekslingen den 30. maj 1968.

Må jeg minde om, at i 1957-68 blev dansk atompolitik tilsidesat i dyb hemmelighed, og at der ikke var noget i de offentlige erklæringer, der blev fremsat i 1968, der bare antydede, at der var sket en sådan tilsidesættelse.

Det fik vi først at vide 27 år senere.

Skal vi så vente i andre 27 år på at få bekræftet, at slagskibet »Iowa« og destroyeren »Dahlgren« og også andre skibe bragte atomvåben ind i Danmark i strid med vores officielle politik? Lad os da hellere få gjort rent bord nu! Lad os få det undersøgt – hele tidsforløbet! Der er ingen saglig grund til at lade være.

Men jeg kan da godt se et par politiske grunde til at lade være. Det er jo umuligt at holde de allierede uden for undersøgelsen. Danmark har jo ikke selv atomvåben. Det vil end ikke SF påstå. Så det er hele tiden de andres atomvåben, vi skal forholde os til.

I redegørelsen af 29. juni søger regeringen at redde sig ud af den klemme ved at anføre, at amerikanerne handlede i god tro på Grønland. Det er en forbavsende påstand. Den 29. maj 1957 formulerede H.C. Hansen det danske nej til atomvåben under de nuværende omstændigheder, og et halvt år senere, den 11. november, spurgte USA's ambassadør så H.C. Hansen, om H.C. ville orienteres, inden USA eventuelt oplagrede atomvåben i Thule.

Bemærk: Han spurgte ikke, om USA måtte oplagre atomvåben!

Den 1. maj 1958 skærpede H.C. Hansen det danske nej. Samme år begyndte USA at indrette atombasen i Thule.

USA kunne og burde have indledt drøftelser med den danske regering om forståelsen af Grønlandstraktaten af 1951 i lyset af den nye danske politik. Men man lod bare som ingenting. Og det er jo ikke rigtigt, at H.C. Hansen gav grønt lys. Hans svar var, hvis man læser det rigtigt, et »lad os komme tilbage til sagen, hvis det bliver aktuelt, og det er det jo ikke i dag.«

Men man kom aldrig tilbage til sagen. USA byggede bare sin base.

Når USA ignorerede dansk atompolitik, da de anlagde atombasen i 1959, hvorfor så ikke i spørgsmålet om havne og farvande i 1970'erne og 1980'erne?

O.k. En undersøgelse af forholdet vil måske ikke være særlig smigrende for USA, men det vil være langt mindre smigrende for nogle af vores egne politikere. For set ud fra den kolde krigs perverterede logik var de amerikanske atomoverflyvninger over Grønland og alt det andet jo en del af det spil, hvormed de to supermagter holdt hinanden i skak.

Denne politik kunne Danmark, USA's allierede, have accepteret. Det gjorde mange andre NATO-stater, og det gjorde Danmark faktisk også indtil 1957. Men da USA midt i 1950'erne ønskede helt åbent at deployere atomvåben i en række NATO-lande, opstod der uro og modvilje i flere lande, bl.a. Danmark, meget stærk uro, så stærk, at den daværende regering overtog disse ideer og de protesterendes ideer og proklamerede Danmark som atomvåbenfri zone under de nuværende omstændigheder – begrundet med at Danmark dermed var med til at gøre Norden til et lavspændingsområde.

Men bag det hele lå en dyb modvilje i befolkningen mod de våben, der havde tilintetgjort Hiroshima og Nagasaki, og mod at satse stærkt på sådanne våben, en modvilje, som helt aktuelt eksisterer stadig og giver sig udslag i vreden over de franske atomforsøg, som udenrigsministeren omhyggeligt – omhyggeligt – undgår at berøre, når han retter blikket mod nutiden og fremtiden i sit svar her.

Det er en nærliggende konklusion, at selv om den officielle danske atompolitik efter 1957 rummede visse realiteter – det skal medgives – så var der nok så meget tale om et dobbeltspil, der skulle lukke munden på hjemlig kritik, og det vil sige, at der var elementer af folkebedrag i den, helt klart indtil 1968, sandsynligvis også i tiden derefter.

Man kan være for eller imod atompolitik. Men mon ikke de fleste vil være enig i, at den uærlighed, som blev udvist, er med til at undergrave tilliden til politikerne og folkestyret? Det vil bidrage til at få klinket skårene, hvis man i det mindste nu viser vilje til at få sandheden frem. Heri vil også ligge en vis sikkerhed mod gentagelser, hvilket dog har betydning for den fremtid, udenrigsministeren helst vil tale om.

På den baggrund skal jeg mine egne vegne og på vegne af hr. Keld Albrechtsen fra Enhedslisten foreslå følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Folketinget opfordrer regeringen til at anmode DUPI om at udarbejde en historisk redegørelse i form af en hvidbog for, hvorledes de erklærede principper for dansk atomvåbenpolitik er blevet forvaltet fra 1945 til i dag.

»Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«
(Dagsordensforslag nr. D 5).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg skal ikke blande mig i hr. Gert Petersens diskussion med udenrigsministeren, men i og for sig blot komme med en oplysning til den kollektive hukommelse, som måske kan være meget nyttig i en sag af historisk karakter, som denne jo er.

Hr. Gert Petersens bemærkning om, at det ikke kunne passe, at oplysningerne om det nedgravede atomværk og om basen omkring Thule først kunne være kommet frem så sent, er jeg enig med hr. Gert Petersen i, og det er jeg bl.a. på grund af, at da Forsvarsudvalget var på Grønland i 1989 og bl.a. i Thule, fik Forsvarsudvalget faktisk vist en film om basen. Det synes jeg blot skal med i oplysningerne.

SF havde også en repræsentant i Forsvarsudvalget.

Det var blot for at styrke den almindelige hukommelse.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Hr. Jørgen Estrup har misforstået det, jeg sagde, og jeg er sådan set meget glad for, at han kom med sin bemærkning nu, for så kan der også være andre, der har misforstået det.

Det, jeg talte om, var ikke dette atomkraftværk, som jeg ikke kender ret meget til, men det var den oplagring af atombevæbnede missiler – jeg tror i et antal af 45 – som fandt sted i en periode i 1958 og derefter 1959–65. Det var dét,

jeg talte om, og dét har vi ikke vidst noget om; selv ikke regeringen har vidst noget om det, siger den.

Ove Fich (S):

Det kunne være fristende at foretage en gennemgang af, hvorledes Socialdemokratiet har påvirket den danske atomvåbenpolitik i efterkrigstiden, både som regeringsbærende parti og i oppositionsperioden 1982-93, hvor der som bekendt var et flertal uden om regeringen i sikkerhedspolitiske spørgsmål. Man kunne nævne diskussionen om atomvåbenfri zoner, dobbeltbeslutningen i 1979, de aktuelle forsøg på at sikre ikkespredningsaftalen og kampen for et prøvestop, herunder ikke mindst protesterne mod Kinas og Frankrigs prøvesprængninger.

Men det er dog næppe den socialdemokratiske politik, som forespørgerne ønsker en gennemgang af. Interessen samler sig vel i virkeligheden fra forespørgernes side om, hvorvidt den danske beslutning om, at der ikke kunne stationeres atomvåben på dansk territorium, blev overholdt af USA. Det er vel tvivlen herom, der har foranlediget forespørgerne til at udløse dagens debat.

Om perioden før 31. maj 1968 har regeringen offentliggjort sin redegørelse. Den viser kort sagt, at USA's regering på grund af en korrespondance med daværende statsminister H.C. Hansen kunne opfatte det, som om de havde dansk accept af at overflyve Grønland med atombevæbnede fly samt at stationere atomvåben i Grønland. Dette er som bekendt ved at blive undersøgt af DUPI, Dansk Udenrigspolitisk Institut.

Med aftalen mellem Danmark og USA af 31. maj 1968 blev forholdene afklaret, så dette ikke kunne finde sted i fremtiden. På dette tidspunkt var stationeringen af atomvåben i Grønland i øvrigt ophørt. Der er ikke siden den aftales indgåelse været tegn på, at den skulle være brudt af nogen af parterne. Vi går derfor i Socialdemokratiet ud fra, at den i hele perioden er blevet overholdt.

I det fremsatte forslag til dagsorden af Enhedslisten og Socialistisk Folkeparti foreslås det, at Dansk Udenrigspolitisk Institut skal foretage en undersøgelse af dansk atompolitik indtil i dag.

Til det vil jeg gerne for det første sige: Vi undersøger normalt ikke vore partners overholdelse af folkeretligt bindende aftaler. Vi går selvfølgelig ud fra, at de overholdes.

For det andet: Vi finder ikke, at der er beviser for, at aftalen er brudt.

For det tredje: Vi tilstræber i alt det politiske arbejde megen åbenhed, men vi føler ikke, at Dansk Udenrigspolitisk Institut vil være i stand til på forsvarlig vis at lave den påtænkte undersøgelse på grund af begrænset adgang til relevant materiale.

Så vi må sige til Enhedslisten og Socialistisk Folkeparti, at der ikke kan fremføres tilstrækkeligt tungtvejende grunde til at foretage den foreslåede undersøgelse, og på den baggrund vil Socialdemokratiet stemme imod den foreslåede dagsorden fra Enhedslisten og Socialistisk Folkeparti.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg må konstatere, at der helt åbenbart lægges op til en kort debat. Dansk atompolitik er ikke noget, som Socialdemokratiet ønsker at diskutere. Det er heller ikke noget, udenrigsministeren vil have diskuteret, kunne man jo høre. Han var lidt optaget af resumeer, og hvad der var sket op til 1968; men derudover var der ikke nogen bemærkninger.

Idet jeg konstaterer dette, vil jeg gerne spørge hr. Ove Fich helt konkret, hvad det er, der har fået ham til at skifte mening siden den 18. september 1995.

Man har et standpunkt, til man tager et nyt, og det kan være en ærlig sag, vil jeg godt sige til hr. Fich, men kan vi alligevel ikke få det opklaret? For den 18. september i år siger hr. Ove Fich til Politiken: »Jeg synes, vi skal undersøge de amerikanske flådebesøg i danske havne efter 1968. Den amerikanske destroyer »USS Dahlgren«s ophold i Århus' havn i 1988 har rejst tvivl om, hvorvidt amerikanerne har krænket vores atomvåbenfrihed.« Så skal det retfærdigvis føjes til, for jeg skal ikke fordreje noget, at ligesom hr. Jørgen Estrup og hr. Per Stig Møller understreger hr. Ove Fich, at der skal tages hensyn til, hvad amerikanerne tillader at offentliggøre i forbindelse med undersøgelsen. Han siger: »Vi er selvfølgelig indstillet på at få mest mulig åbenhed, men dét, der begrænser, er naturligvis hensynet til USA, for hvis vi ensidigt offentliggør ting, får vi ikke meget at vide i fremtiden.«

Nuvel, det er jeg endda et stykke ad vejen enig i. Jeg mener også, en undersøgelse må gennemføres med hensyntagen til USA. Men hvad har fået hr. Ove Fich til at gå helt bort fra sit

standpunkt fra den 18. september? Er han nu blevet overbevist om, at »USS Dahlgren« var, om jeg så må sige, atomren? Forholdet er jo dét, at det også er blevet oplyst, at »USS Dahlgren«s logbøger nu er tilgængelige efter amerikansk lov – de er såmænd ikke så hemmelighedsfulde, som man er her i Danmark – og det vil sige, at man udmærket kunne undersøge det uden at komme i konflikt med amerikanerne. Så hvad er grunden til denne pludselige – ja, pludselig er det nu ikke, der er gået halvanden måned – holdningsændring, som i hvert fald er temmelig total?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil også gerne spørge hr. Ove Fich, om det ikke er rigtigt – det fremgår i hvert fald af et Ritzautelegram fra den 12. september i år – at hr. Ove Fich sagde, at Socialdemokratiet støtter et krav fra SF og Enhedslisten om at kulegrave USA's fremfærd i perioden efter 1968 i den undersøgelse, der allerede er besluttet, af tiden før 1968.

Den 10. oktober i år har hr. Ove Fich et andet synspunkt. Ifølge Politiken indrømmer han, at han har foretaget en kovending. Han siger i Politiken den 10. oktober:

»Det var dengang min holdning, at oplysnin-gerne om »USS Dahlgren« skabte tvivl og skulle undersøges.«

Hvad har i mellemtiden fjernet hr. Ove Fichs tvivl? Er det studier af logbøgerne, som jeg har kopier af her, hvis hr. Ove Fich ikke selv har skaffet dem, der har overbevist hr. Ove Fich om, at der ikke var atomvåben om bord på »USS Dahlgren«? Det kan det ikke være, for hvis hr. Ove Fich havde læst disse papirer, ville han vide, at der hævet over enhver tvivl rent faktisk var atomvåben om bord på »USS Dahlgren«.

Hvem har overbevist hr. Ove Fich om, at der på trods af alle tilgængelige, uomstødelige kendsgerninger ikke skulle have været atomvåben om bord på »USS Dahlgren«? Det er en mystisk sag, og nogle har vredet armen om på hr. Ove Fich, således at han nu bliver ført i bind herop på talerstolen og udtaler sig imod dét, han var fremme med i september. Hvad er det, der er årsagen til, at hr. Ove Fich har skiftet holdning, og at tingene nu skal fejles ind under gulvtæppet?

(Kort bemærkning).

Ove Fich (S):

Til spørgsmålet om, hvad »USS Dahlgren« havde om bord:

Jeg har ikke læst logbøgerne, men aviserne har jo citeret en del derfra, og hvis de har citeret korrekt, står der i logbøgerne, at man havde »special weapons« om bord. Det får hr. Keld Albrechtsen til at konkludere, at der helt sikkert var atomvåben om bord på skibet, da det anløb Århus.

Jeg må sige, at det er en drastisk konklusion. Jeg tør i hvert fald ikke drage den. Jeg mener heller ikke, man kan drage den modsatte konklusion; men sådan ligger landet i hvert fald.

Så blev jeg spurgt, hvorfor jeg har skiftet mening, og det er jo heldigt nok, at jeg er ordfører, når jeg har udtalt mig så meget om den pågældende sag, for jeg skal gerne bekræfte de forskellige citater, som har været fremme her.

Ved at tænke det nøje igennem er det blevet klart for mig, at det er overordentlig svært at foretage undersøgelser, når det relevante materiale ikke er tilgængeligt. Det er klart, der er en masse klassificeret materiale, man selvfølgelig kunne åbne op for, men konsekvensen, hvis Danmark ensidigt åbnede op for dette klassificerede materiale, ville naturligvis være, at Danmark i fremtiden ville blive mindre orienteret, end vi bliver i dag.

Det har ført mig til den konklusion, at det ikke på nuværende tidspunkt og under den form, der her foreslås af Enhedslisten og SF, er muligt at foretage den undersøgelse.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Nu nærmer det sig den situation, hvor man kunne ønske, at man havde to hoveder at tage sig til. Det er klart, at hr. Ove Fich ikke kan forudse, at hr. Albrechtsen vil stå med dette materiale, som altså er tilgængeligt. Det er demonstreret her fra talerstolen, at materialet om »USS Dahlgren« er tilgængeligt, og så fortæller hr. Ove Fich os, at han har skiftet mening, fordi han har fået det indtryk, at materialet ikke var tilgængeligt. Det er ærlig talt lidt ynkeligt, synes jeg.

Men jeg gik egentlig herop, fordi jeg godt vil spørge, hvad vi diskuterer det for. Jeg har nu forstået, at når der står »special weapons« i »USS Dahlgren«s logbog, ved vi slet ikke, hvad det betyder. Hvad diskuterer vi egentlig for? Jeg står her med teksten til H.C. Hansens brev. Han

siger da ikke noget om oplagring af atomvåben. Ikke ét ord. Han siger oplagring af ammunition af en særlig art. Det er vist det, der på engelsk hedder »a special kind« eller sådan noget. Han taler ikke om atomvåben. »Special weapons« eller »a special kind« er simpelt hen det udtryk, der anvendes om atomvåben i den slags skrivelser.

Jeg synes, det er for trist, at man bakker ud på den måde, som hr. Ove Fich nu gør. Jeg kunne godt selv have fundet en mere elegant måde, skal jeg indrømme, men det har der måske ikke været tid til.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Hr. Ove Fich siger nu, at det er svært at lave en undersøgelse. Vi har sagt fra SF's og Enhedslistens side, at hvis det var et problem for regeringen, at der var nogle papirer i de danske arkiver, som man ikke fra amerikansk side ville acceptere blev offentliggjort, nuvel, så kan vi ikke tvinge regeringen til det. Men vi ville gerne have sat undersøgelsen i gang, og al erfaring viser, at USA ikke har noget imod at udlevere dokumenter og heller ikke dokumenter, der med en til vished grænsende sandsynlighed beviser, at der var atomvåben om bord på »USS Dahlgren«.

Der kan skaffes meget mere, for det er blot at spørge USA i al fredsommelighed: Har I noget imod, at vi ser i disse papirer? Det tror jeg ikke USA har, men hr. Ove Fich har måske forhørt sig hos den amerikanske regering og har fået det råd, at han hellere måtte skifte holdning? Er det fremmede magter, der styrer dansk udenrigspolitik og sikkerhedspolitik, eller hvad er grunden til dette holdningsskift? Der er jo ingen problemer i at gennemføre den undersøgelse, som vi har foreslået i vores dagsorden, for disse arkiver er tilgængelige, må jeg sige til hr. Ove Fich.

Ydermere vil jeg gerne spørge, hvor mange beviser hr. Ove Fich kræver, før han er overbevist om, at der i det mindste er et problem, som vi bliver nødt til at undersøge. Hr. Ove Fich erkendte for et øjeblik siden, at han jo ikke kunne udelukke, at der havde været atomvåben om bord på »USS Dahlgren«, men hvor mange beviser skal der til, for at hr. Ove Fich vil erkende, at vi her står med et problem, som vi bliver nødt til at undersøge både af hensyn til al anstændighed, og også af hensyn til dansk atompolitik i fremtiden? For dette problem er jo stadig aktuelt. Vi bliver nødt til at få det endevendt og ikke fejlet ind under gulvtæppet.

Fjerde næstformand (Kirsten Jacobsen):

Må jeg ikke minde om, at de korte bemærkninger er slut, når den røde lampe lyser, og bede ordførerne respektere det.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg forstår, at en lang række af hr. Ove Fichs udtalelser i denne sag er kommet, før hr. Ove Fich har tænkt det grundigt igennem. Det er selvfølgelig lidt vanskeligt at konkurrere med, men det lyder alligevel underligt, når vi her får at vide, at der er disse problemer med papirer, som ikke kan fremlægges, og at man derfor ikke kan lave en ordentlig undersøgelse, for før hr. Ove Fich begyndte at tænke det alt for grundigt igennem, kom han med en løsning på det, som jeg vil tillade mig at læse op for hr. Ove Fich og så spørge hr. Ove Fich, om han ikke stadig væk synes, at det faktisk er en rimelig god løsning.

Hr. Ove Fichs forslag lød, og det var til Ritzau den 12. september i år: »Derfor er det en god idé at undersøge det hele, inkl. efter 1968, og så efterfølgende finde ud af, hvad man kan offentliggøre og ikke offentliggøre«, sagde hr. Fich til Radioavisen, så det er oven i købet et direkte citat. Synes hr. Ove Fich ikke, at det var en udmærket model, der kunne anvendes?

Så forstår jeg på hr. Ove Fich, at det er Enhedslistens og SF's form for undersøgelse, hr. Ove Fich har noget imod, men når hr. Ove Fich nu har tænkt tingene så grundigt igennem, som det er tilfældet, var det så ikke muligt, at hr. Ove Fich heroppefra kunne foreslå en form, hvorunder den undersøgelse kunne finde sted?

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Der blev lige før sagt fra Enhedslistens side, at der var et problem. Ja, selvfølgelig var det et problem, at atomvåbnene hele tiden sejlede rundt omkring i de danske farvande og fløj oven over dansk luftterritorium.

Men det var en tid, hvor der stadig væk var meget, meget store spændinger og Warszawa-pagten var oppe imod NATO, og så taler vi om det ene sted, hvor amerikanere landede på dansk territorium med a-våben. Det ved vi så nu alle sammen at det gjorde de oppe i Thuleområdet. Det kan da godt være, der har været et enkelt skib eller to inde i danske havne, men der er ikke en eneste, der bare med ét ord nævner alle de atomvåben, der sejlede op og ned gennem Bælterne og gennem Sundet. Vi vidste, de

var der, og alle vidste, de var der. Vi kunne pege dem ud, når vi kørte ind ad Strandvejen om morgenen, for så sejlede de op gennem Øresund. Hvis man havde udsigt ud over Bælterne, kunne man gøre det samme. Der var konstant mellem fem og otte af den slags skibe, der sejlede rundt i danske farvande, og jeg har aldrig hørt SF gøre vrøvl over det. Men at der har været et enkelt amerikansk skib, der eventuelt måske ikke lige her og nu kan bevise sort på hvidt, at det ikke havde a-våben om bord, er forfærdeligt, og det skal vi lave en frygtelig masse ud af.

Jeg synes, at det, vi er ved at foretage os nu, er proportionsforvrængning. Lad os da prøve på at finde ud af, hvordan vi kan få nedprioriteret a-våben som et krigsvåben. Lad os prøve på at få det ordnet i stedet for dette fuldstændige hysteri mod amerikanerne på nuværende tidspunkt.

Svend Aage Jensby (V):

Jeg vil gerne takke udenrigsministeren for besvarelsen af forespørgslen. I modsætning til hr. Gert Petersen synes jeg, det var en udmærket besvarelse.

Ministeren sagde, og det er også Venstres opfattelse, at der ikke i dag er meget at føje til den redegørelse, som regeringen den 29. juni i år gav Det Udenrigspolitiske Nævn, og det var jo en redegørelse, som jeg synes det var udmærket umiddelbart efter tilgik medierne og blev offentliggjort, oven i købet med en særdeles omfattende omtale til følge. Derfor er det overhovedet ikke nødvendigt i dag at gå ind på detaljerne i redegørelsen, for dem kender vi.

Med redegørelsen af 29. juni blev der føjet en facet til danmarkshistorien, da det blev kendt, at den respekterede tidligere stats- og udenrigsminister H.C. Hansen i november 1957, altså for næsten 40 år siden, tilsyneladende på egen hånd havde givet USA bemyndigelse til at operere med atomvåben i Grønland i strid med det, der dengang var Socialdemokratiets og den daværende regerings politik.

Det er naturligvis et stykke historie om et tilsyneladende – og jeg siger kun tilsyneladende – dobbeltspil vedrørende dansk sikkerhedspolitik i en periode på 10 år, og det er oven i købet en periode, hvor klarhed over dansk sikkerhedspolitik var mere påkrævet end nogen sinde før eller siden. Det var en tid, hvor det daværende Sovjet oprustedes med al tænkelig kraft, hvor overfaldet på Ungarn skete, og hvor Vestens

demokrati og frihedsgrader var truet i højeste grad.

Derfor er det naturligt og rigtigt, at det, der dengang skete, bliver genstand for en nærmere historisk og objektiv udredning, så der kan skabes klarhed over, hvad ikke alene H.C. Hansen, men eventuelt også andre danske politikere dengang må have vidst og gjort, en udredning, der bør foretages ikke af mere eller mindre selvbestaltede såkaldte forskere, for dem er der jo nogle af – nogle sidder f.eks. for tiden i USA og gransker med stor interesse amerikanske arkiver – men af seriøse forskere, der har evne og vilje til på en fagligt forsvarlig måde at bedømme det, der skete, i det rette perspektiv ud fra den dengang foreliggende sikkerhedspolitiske situation. Det er det, vi har brug for.

Men inden historien skrives, vil jeg gerne sige, at den aftale, H.C. Hansen indgik med USA, og som gjorde det helt legitimt, at amerikanerne handlede, som de gjorde i Grønland, efter Venstres mening materielt set var både rigtig og nødvendig. Vi var i den kolde krigs tid, Vestens demokratier var truet, NATO var vores eneste garant for fortsat frihed, og dér var dengang som nu Amerika den store byrde. Sovjet var ved sin utrolige tilstedeværelse i havene omkring Grønland stærkt engageret og fokuserede på den militære betydning, dette område havde. På den baggrund skyldte vi almindelig anstændighed og hensynet til vores egen sikkerhed at vise Amerika størst mulig solidaritet. Det gjorde vi efter min mening, og det skal H.C. Hansen ikke i dag have utak for.

Men det, man tilsyneladende kan kritisere ham for – undersøgelsen må vise, om det er tilfældet – er, at han muligvis ikke sikrede sig parlamentarisk dækning for den nødvendige beslutning, han dengang traf. Det kan have været af indenrigspolitiske grunde, det vil tiden vise. Det kan også skyldes, at H.C. Hansen dengang, med rette mener jeg, frygtede, at hans beslutning kunne tilgå de forkerte. Det var der dengang og såmænd også siden somme tider al mulig grund til at tage sig i agt for. Det er dér, at jeg synes historien må vise, om H.C. Hansen gjorde noget galt.

Af det, jeg her har sagt, følger allerede, at jeg støtter regeringen i at lade DUPI foretage den undersøgelse, som der er lagt op til i ministerens tale, på de konditioner i den tidsramme og ud fra de perspektiver, der dengang gjaldt, herunder Grønlands sikkerhedspolitiske betydning. Det kommissorium er vi enige i. Hermed får vi

en åbenhed om det, der fortjener at blive åbent, nemlig historien, og vi skylder også den grønlandske befolkning det.

Dernæst kan jeg erklære mig enig med udenrigsministeren i, at notevekslingen af 31. maj 1968 mellem Amerikas regering og vores regering sætter et punktum, som det blev sagt. Da blev dansk atompolitik helt klart låst folkeretligt fast mellem de to lande, og der er siden intet, der tyder på, at den ikke er opretholdt.

Jeg kan sluttelig sige, at der i sommerens løb har været en vældig debat, efter at redegørelsen blev offentliggjort, om, hvordan man nu skulle foretage en undersøgelse. Her har også Venstres formand, tidligere udenrigsminister Uffe Elle-mann-Jensen, været inde på nogle tanker om, hvorvidt man kunne lade undersøgelsen gå længere end til 1968. Det ville han for sit vedkommende, kan jeg hilse og sige, ikke have noget imod, for han har ikke noget at skjule. Det har vi ikke i Venstre. Vi mener ikke, der er noget som helst at skjule, men vi kunne ikke drømme om at medvirke til en undersøgelse, der på mindste måde kunne give vores allierede det indtryk, at vi ikke stolede på, at den linje, vi har bedt dem lægge, er overholdt.

Derfor er vi enige i regeringens beslutning, for Venstre har nemlig som andre tidligere regeringer ikke den ringeste anledning til at tro, at Amerika ikke har forholdt sig, som vi har villet have det skulle gøre. På den baggrund kan Venstre naturligvis heller ikke støtte det dagsorden-forslag, som er fremsat.

Til sidst, nu da tiden tillader det, vil jeg sige til hr. Albrechtsen: Lad være med at vifte fra Folketingets talerstol med tilfældige papirer fra logbøger og lign. og tale om »special weapons«, medmindre vi får klarhed over, hvad »special weapons« dækker; det tjener dog et fornuftigt formål i debatten. Som hr. Ove Fich har været inde på, kan det dække utrolig mange andre ting, så det vil være hensigtsmæssigt at få facts på bordet.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil gerne sige til hr. Svend Aage Jensby, at det unægtelig er lidt paradoksalt, at man først meddeler, at man ikke vil være med til at få tingene undersøgt, men når vi andre så undersøger tingene og fremskaffer dokumenterne, taler man om tilfældige dokumenter, som er dukket op her under debatten. Det er de aldeles ikke, og hr. Svend Aage Jensby kan roligt benytte sig af

mit tilbud om at modtage kopier af dette materiale. Forespørgerne er gerne behjælpelige med at lave det arbejde, som Venstre nu forsøger at få stoppet.

Jeg vil gerne spørge hr. Jensby, om han er enig med hr. Uffe Elle-mann-Jensen, der i Jyllands-Posten den 13. september i år sagde: »Jeg kan ikke holde til, at der bliver dannet myter om, hvad jeg har vidst som udenrigsminister i 1980'erne. Derfor vælger jeg nu at sige, at undersøgelsen skal udvides til at gælde perioden efter 1968.«

Det er jo et fremragende forslag, hr. Uffe Elle-mann-Jensen kom med, og også et nødvendigt forslag, hvis hr. Uffe Elle-mann-Jensen vil undgå, at han med rette kan mistænkes for at ville holde noget skjult, for det kan han jo. Hvad har hr. Uffe Elle-mann-Jensen vidst om atomvåben på »USS Dahlgren«? Det ved vi ikke, og Venstre ønsker ikke, at det skal undersøges. Hvorfor ønsker Venstre ikke det? Er det, fordi hr. Jensby og hr. Uffe Elle-mann-Jensen har en ubehagelig fornemmelse af, at hr. Uffe Elle-mann-Jensens politiske karriere ikke ville kunne holde til resultatet af en sådan undersøgelse? Er det årsagen til, at man nu har ændret holdning til en undersøgelse af perioden efter 1968?

Jeg vil sige rent ud til hr. Jensby: Denne sag lugter ilde, og nu skal der altså lægges låg på.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg synes, det er en lidt forbavsende moral, Venstres ordfører her giver udtryk for, nemlig at vi ikke må undersøge noget, hvis det på nogen måde kan antyde, at vi ikke har fuld tillid til vore allierede; men vi må altså godt lyve over for vores egen befolkning. Det varme forsvar for H.C. Hansens brev, sådan som Venstres ordfører tolker det – jeg fortolker det ikke helt på samme måde – betyder altså, at man godt må lyve over for befolkningen, og det gjorde man. Det er jo ret fantastisk.

Jeg står her med et uddrag af en i sin tid meget berømt og meget autoritativ bog, der blev udgivet af Udenrigsministeriet. I slang hed den »Gråbogen«. Den hed »Dansk sikkerhedspolitik 1948-66«. Der er også et kapital om Grønland. Der står ikke meget om atomvåben i forbindelse med Grønland, men der står da ganske kort, at der den 23. oktober 1957 var nogle rygter om en aftale mellem Danmark og USA om oprettelse af fjernvåbenbaser, altså stationering af langtræk-kende raketter i Grønland.

Det blev omgående dementeret af H.C. Hansen, der samme dag afgav følgende udtalelse til pressen: »Jeg kan fastslå, at jeg intet kender til drøftelser om raketbaser på Grønland, og jeg kan ikke se, man opnår noget som helst ved at gå ind i en konkurrence med Sovjet om trusler.«

Jeg citerer videre fra det, der skrives i denne autoritative bog: »Der har derimod i en årrække på Thuleforsvarets område været stationeret Nike luftværnsraketter af samme type som dem, der indgår i luftforsvaret af København. Det er et luftværnsvåben med begrænset rækkevidde, ca. 120 km, og med høj træfsikkerhed over for flyvende våben.«

Ved at sige, at det er som dem, der var stationeret rundt om København, har man også sagt, at de ikke var atombevåbnede.

Sandheden er – men den er bare først kommet frem den 13. juli i år – at der i en årrække var stationeret 45 langtrækkende atombevåbnede missiler på Thulebasen. Det sagde man ikke til befolkningen; man gav befolkningen det modsatte indtryk, man løj for befolkningen, og det anser Venstre altså for at være fuldt legitimt. Velbekomme!

Fjerde næstformand (Kirsten Jacobsen):

Den røde lampe betyder stadig væk, at taletiden er slut.

(Kort bemærkning).

Svend Aage Jensby (V):

Det er jo skrap kost, når hr. Gert Petersen beskylder mig for at have givet udtryk for, at man gerne måtte lyve over for befolkningen.

Må jeg nu gøre klart én gang mere, hvad jeg sagde: Indtil 1968 havde amerikanerne god grund til at tro, at det, de foretog sig, var i overensstemmelse med dansk politik. De havde regeringens, statsministerens accept af det.

Dér, hvor man ikke lyver over for en befolkning, er, hvis befolkningens parlamentarisk valgte medlemmer af en rigsdag, et Folketing, i stærkt klassificeret form af en siddende regering er informeret om nogle dispositioner, som ikke tåler almindelig offentliggørelse.

Vedrørende den tid vi taler om her, vil jeg meget nødig som borger i Danmark have mig frabedt, at landets dybe sikkerhedsinteresser skulle offentliggøres og bredes ud til hele den danske befolkning. Men man lyver ikke over for en befolkning, når befolkningens parlamentarisk valgte repræsentanter har erklæret sig indforstået med en given politik. Det, undersøgel-

sen af perioden i slutningen af 1950'erne nu må vise, er: Havde H.C. Hansen sikret sig parlamentarisk dækning, eller han havde ikke? For så er der ikke tale om at lyve.

Må jeg så sige til hr. Albrechtsen: Jeg indlader mig ikke på at diskutere nogens politiske karriere med hr. Albrechtsen. Det er altså for sølle i en debat som den her. Jeg tror nok, at vore allierede, NATO-landene, og den danske befolkning ved, hvad Venstres formand står for. Det, han står for, er troværdigt, så der er ingen grund til at komme med nogle mærkelige gisninger om, hvad hans udtalelser i sommerens løb har betydet.

Hr. Albrechtsen har måske læst Officersbladet fra 1992 fra marts måned. Hvis hr. Albrechtsen dér har læst om, hvordan Østmagten havde planer om at angribe Danmark med atomvåben i første fase, vil han måske forstå, at der også dengang var behov for en sikkerhedspolitik, der var troværdig.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Der er en logisk brist i argumentationen, som jeg ikke kan fatte. Hvis vi har fuld tillid til vores allierede, hvad er så problemet ved at lave en undersøgelse? Så er der intet problem ved at lave en undersøgelse.

Det, der er det karakteristiske ved det her – og det kan vi allerede konstatere nu – er, at de forenede atompartier taler med to tunger. Officielt, når tingene kommer frem og er til debat i offentligheden, er der ingen grænser for åbenheden, der er ingen grænser for, hvor mange undersøgelser man skal lave, men lige så snart det kommer til et konkret forslag om en undersøgelse, har man 117 forbehold.

Til hr. Svend Aage Jensby: Det var ikke tilfældige udtalelser, som kom fra hr. Uffe Ellemann-Jensen i B.T. den 12. september 1995. Artiklens overskrift var:

»V og K tilslutter sig venstrefløjen: Nu vil de kulegrave dansk atompolitik.«

Det var ligesom den offentlige melding, men realiteterne får vi altså her i dag. Og spørgsmålet er, hvad enten hr. Jensby vil diskutere det eller ej: Hvorfor denne ændring? Det kan da ikke være hensynet til USA, der har ændret sig siden den 12. september 1995. Hvad har ændret sig siden den 12. september 1995? Hvad har ændret sig? Jeg ved det ikke, men det kan være, hr. Jensby kan forklare det. Han gjorde ikke noget særlig stort nummer ud af det.

Til sidst vil jeg spørge hr. Jensby: Hvis nu det er sådan, at hverken Enhedslisten eller SF har tillid til, at hr. Uffe Ellemann-Jensen har givet korrekte oplysninger – oplysninger, som han som udenrigsminister var i besiddelse af – til Folketinget på spørgsmålet om atomvåben i danske havne, hvordan får vi det så undersøgt? Og vil hr. Jensby stå ved det løfte, som hr. Uffe Ellemann-Jensen tidligere har givet om, at Venstre vil bidrage til en sådan undersøgelse?

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Hr. Jensby siger, at man ikke lyver over for befolkningen, hvis de ansvarlige, de topansvarelige, er blevet informeret. Men det var de topansvarelige jo ikke.

H.C. Hansens brev omtales i redegørelsen af 29. juni – citeret efter hukommelsen – som et højt klassificeret og personligt brev. Jeg må indrømme, det er lidt mystificerende. Hvad er et personligt brev for en statsminister? Er det noget, han sådan privat har skrevet? Det indtryk får man næsten.

Det tror jeg ikke helt på, men jeg ved i hvert fald, at der næsten ikke var nogen, der blev informeret om, at han sendte det brev, og at han havde fået den henvendelse fra amerikanerne.

Jeg tror, der var flere end som så, og også end det er fremgået af redegørelsen af 29. juni. Jeg tror, det vil komme frem under DUPP's undersøgelse, at der også var andre ministre og topembedsmænd, men Det Udenrigspolitiske Nævn, nej, overhovedet ikke.

Men alligevel vil jeg sige, at min hovedanke rettes mod vore egne politikere og i mindre grad mod amerikanerne; det har hr. Jensby misforstået.

Sagen var jo nemlig den, at der var mange lande, som oprettede atombaser eller lod amerikanerne oprette atombaser på deres jord, men de gjorde det i offentlighed. De gjorde det ikke skjult. De løj ikke for deres befolkninger. Det er det, der er min pointe.

Der kom amerikansk atomammunition til Holland, til Belgien, til Italien og til Tyrkiet i fuld offentlighed. Det kom der altså også til Danmark – det ved vi nu – men i dyb hemmelighed, fordi danske politikere udadtil proklamerede: Det sker ikke hos os. Og det proklamerede de udadtil, ikke af hensyn til verdensfreden, men af hensyn til den danske befolkning; de vidste, at den danske befolkning ikke ville have det. I Tyrkiet og Holland og andre lande havde befolkningen en anden holdning.

Det er jo ret fantastisk, at det skal være acceptabelt, at nogle ganske få toppolitikere – andet er der ikke tale om – kan lyve over for befolkningen, hvis de ikke kan få den politik, som de ønsker sig.

Det, jeg har talt for, er, at man skulle have arbejdet i åbenhed. Det havde været en ærlig sag.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil gerne spørge hr. Svend Aage Jensby endnu en gang, om han er enig i de udtalelser, som hr. Uffe Ellemann-Jensen gang på gang i sommerens løb og hen i september kom med om, at det var nødvendigt at udvide undersøgelsen til efter 1968.

Hr. Uffe Ellemann-Jensen havde nogle betingelser. Vi har fra SF's og Enhedslistens side sagt, at vi godt vil være med til her i Folketinget at diskutere, hvordan vi kan få en rimelig undersøgelse i gang. Men nu skal der altså simpelt hen bare lukes.

Er hr. Svend Aage Jensby klar over, at hr. Uffe Ellemann-Jensen i TV 2 den 12. september 1995 sagde, at man er velkommen til at køre alle undersøgelser om, hvordan danske politikere har gebærdet sig, igennem – »også hele min udenrigsministerperiode«, sagde hr. Uffe Ellemann-Jensen.

Men hvad er så årsagen til, at Venstre trækker dette tilsagn om en undersøgelse tilbage? For der må jo være en årsag. Der må være et eller andet, der har gjort, enten at hr. Uffe Ellemann-Jensen har et eller andet at skjule, eller at hr. Uffe Ellemann-Jensen har nogle interesser, der skal varetages et andet sted end i denne sal, hvor han retteligt burde være i dag. Det vil jeg meget gerne have at vide af hr. Svend Aage Jensby.

Hvad er årsagen til, at Venstre nu løber fra alle de løfter, alle de tilsagn om en undersøgelse, som partiet har givet i sommerens løb?

(Kort bemærkning).

Svend Aage Jensby (V):

Jeg vil gerne starte med at sige til hr. Søndergaard, at jeg ikke skal give recepten på, hvordan hr. Søndergaard og hans parti vil undersøge dansk udenrigspolitik. Det er op til dem selv at finde ud af. Jeg kan bare sige, at fra Venstres side har vi ikke noget at skjule. Vi gør ligesom regeringen: stoler på, at amerikanerne har overholdt den politik, vi har bedt dem om at føre. Så

er det op til de herrers frie fantasi at finde ud af, hvordan man ellers vil dyrke sagen.

Så vil jeg gerne sige til hr. Albrechtsen: Jeg sagde i min ordførertale, at vi – Venstres formand og også andre i Venstre – i sommerens løb under debatten gjorde os nogle overvejelser over spørgsmålet: Hvor længe og hvor langt skal undersøgelsen strække sig?

Og dér blev der ganske rigtigt fra hr. Uffe Ellemann-Jensens side givet udtryk for, at han ikke for sit vedkommende havde noget at skjule, og jeg skal hilse og sige, at det har han fortsat ikke. Det er det, der er sagt.

Men det, som bl.a. har været med til, at vi ganske tilslutter os regeringens holdning, er f.eks. den udtalelse, som hr. Gert Petersen kom med til B.T. fra den dag, der blev henvist til, nemlig den 12. september 1995, hvor overskriften lyder: »V og K tilslutter sig venstrefløjen.« I den udgave af B.T., hvor hr. Gert Petersen er citeret – efter at man har redegjort for Venstres og De Konservatives udveksling af synspunkter med hensyn til undersøgelsen – står der følgende:

»Jeg håber på, at der er tale om en åbning. Men jeg er skeptisk med hensyn til, om V og K virkelig mener det. For *hvis* de mener det, må det være en bred undersøgelse. Lige så vel som undersøgelsen fra 1951-68 jo både omfatter de danske politikeres og amerikanernes optræden,« siger Gert Petersen.«

Det er det, der bekræfter mig i frygten for, at enhver yderligere undersøgelse i det tidsinterval, man gerne vil have den til at strække sig over, vil blive en snagen i amerikanske forhold, hvilket Venstre tager afstand fra.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Vi har jo her et eksempel på Christiansborgpolitik, når den er allerværst, og vi var jo mange, der i sommeren blev noget forundrede, da Venstre førte sig frem med krav om åbenhed og undersøgelse. Vi var forundrede, fordi V var med til at udskrive valg, da vi bare skulle orientere krigsskibe om vores politik, og fordi Venstre i en årrække var med til at undlade at gøre noget for at håndhæve vores atomvåbenpolitik. I de år afviste Venstre alle protester og spørgsmål, og politimester Jensbys kolleger blev gang på gang sendt ud for at tilbageholde aktivister, der krævede besked. Jeg har selv haft den ære flere gange at blive fjernet af hr. Jensbys kolleger, når vi forsøgte at hindre atomskibe i at lægge til i dan-

ske havne for på den måde at protestere imod de åbenlyse overtrædelser, der foregik. Derfor undrer det os, at man lige pludselig taler om åbenhed.

Men nu hører vi jo, at Venstre er faldet helt tilbage til den stil, der gjaldt, da man var i regering. Vi har ikke noget at skjule, hedder det nu, mens man gør alt, hvad man kan, for at skubbe tingene ind under gulvtæppet.

Vi ved nu også, at hr. Uffe Ellemann-Jensens udtalelser i sommer var rent hykleri. Han kunne ikke dy sig for at slå til, da en socialdemokratisk minister helt berettiget var udsat for kritik. Men da det kom til, at det var hans egen rolle, der skulle undersøges, skal der nu, hvor muligheden er der for at leve op til det, man sagde, lukkes af.

Jeg vil godt opfordre alle til at huske det her forløb næste gang, hr. Uffe Ellemann-Jensen fører sig frem under de store faner om åbenhed og vi-skal-have-tingene-frem. Jeg vil sige: Lyt godt efter, når hr. Uffe Ellemann-Jensen igen optræder på en måde, der giver anledning til undring. Det er sikkert bare rent hykleri.

Fjerde næstformand (Kirsten Jacobsen):

Jeg skal minde ordføreren om, at man ikke bruger private titler fra Folketingets talerstol.

(Kort bemærkning).

Svend Aage Jensby (V):

Det er min hensigt ikke at tage ordet mere i dag til de bemærkninger, der måtte komme fra Enhedslistens og SF's side.

Det ligger således, at Venstre var i regering fra 1982 til 1993. I den periode oplevede vi, at SF og det daværende VS, som siden er til blevet Enhedslisten og hvad ved jeg, var med til i over 20 dagsordener at bringe dansk sikkerhedspolitik om ikke i fare så i tvivl hos vore allierede.

Hvis hr. Aaen og hr. Søndergaard i dag undrer sig over, at vi ikke vil deltage i en undersøgelse, som strækker sig længere end til det tidspunkt, jeg har sagt, kan jeg sige, at det bl.a. er, fordi vi ikke på nogen måde vil komme til at optræde i noget, der kunne opfattes som en slags alternativt sikkerhedspolitisk flertal mod den nuværende regering. Det ville være en særegen situation, hvis vi gjorde det, efter at have oplevet det, vi oplevede i 1980'erne.

Så alene tanken om at komme til at stemme for noget, som disse to partier kunne drømme om at stemme for, ligger os fjernt.

Fjerde næstformand (Kirsten Jacobsen):

Hr. Gert Petersen for en kort bemærkning, og så har jeg én til kort bemærkning indtegnet til hr. Albrechtsen, og så skal vi prøve at komme tilbage til ordførerrækken.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Den sidste bemærkning fra hr. Jensby skal jeg lægge mig på sinde. Jeg synes, det er en, der appellerer til gensidighed.

Men jeg vil i øvrigt sige til hr. Jensby, at jeg drager den konklusion af de indlæg, vi har hørt fra Venstres side, at hvis det havde været sådan, hvis det ulykkelige var sket, at Venstre havde siddet ved regeringsmagten endnu i dag, og man havde opdaget H.C. Hansens brev, og hvad der var sket på Grønland indtil 1968, så havde man sagt: Nej, det skal der ikke noget ud om, for det kan genere vore allierede.

Jeg har tidligere sagt, at det var positivt, at den siddende regering valgte at offentliggøre sin viden. Jeg har en masse andre kritiske bemærkninger, men jeg vil godt fastholde, at det var positivt, at man valgte det – det var også lidt dristigt.

Jeg er helt overbevist om, at det var gået stik modsat, hvis disse underdanige mennesker i partiet Venstre, som søger generalsekretærposter og hvad ved jeg, havde siddet ved regeringsmagten i dag. Det gør de dog heldigvis ikke.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg forstår nu, at Venstre og hr. Jensby trækker sig ud af debatten. Det er jeg ked af, i ganske særlig grad fordi man trækker sig ud af debatten, uden at man i mindste måde har gjort et forsøg på at besvare de spørgsmål, som vi har stillet.

Men jeg vil da gøre endnu et forsøg. Og så vil jeg stille spørgsmålene i mere konkret form. Det kan måske hjælpe.

Vil hr. Jensby erkende, at det er nødvendigt, at det bliver undersøgt, hvad hr. Uffe Ellemann-Jensen – og hr. Hans Engell som daværende forsvarsminister – vidste eller ikke vidste om atomvåben i danske havne? Hvad ligger der af papirer, telegrammer og lign., som er gået mellem Danmark og USA i deres ministertid? Vil hr. Jensby erkende, ligesom hr. Uffe Ellemann-Jensen erkendte det i sommer, at det er nødvendigt, at det bliver undersøgt? Vil hr. Jensby

erkende, at det er nødvendigt at få undersøgt, hvad hr. Uffe Ellemann-Jensen og hr. Hans Engell vidste om det, som senere kom frem vedrørende overflyvninger, atomvåben og lign. på Thulebasen?

Vi ved jo ikke, hvad den daværende borgerlige regering vidste og ikke vidste. Hvorfor fandt den daværende borgerlige regering ikke H.C. Hansen-papiret? Hvorfor bragte diskussionen om thulearbejdernes sag i 1980'erne på intet tidspunkt hr. Uffe Ellemann-Jensen på den tanke, at han burde undersøge sine arkiver? Eller undersøgte han sine arkiver og fandt, at det, der lå der, var bedst tjent med at blive liggende?

Der er unægtelig mange spørgsmål, som hr. Uffe Ellemann-Jensen skylder svar på, og som han en dag før eller siden kommer til at svare på; det kan Venstre være evig forvisset om. Men det bliver ikke med Venstres gode vilje, kan vi konstatere.

Per Stig Møller (KF):

Jeg ved ikke, om det sidste var et løfte eller en trussel.

Da udenrigsministeren den 29. juni fremlagde det højt klassificerede og personlige dokument, daværende statsminister H.C. Hansen den 18. november 1957 overgav til den amerikanske ambassadør i Danmark, afslørede han, at Danmark i perioden frem til, at KVR-regeringen den 31. maj 1968 fik sat tingene på plads, havde haft to atompolitikker: én som var kendt i USA, og én som var kendt i Danmark.

Det er naturligvis ikke acceptabelt. Historien viser, at H.C. Hansen smøg sig uden om en klar dansk tilkendegivelse ikke af hensyn til forsvaret for Vesten, men af hensyn til forsvaret for den unaturlige regering, han havde dannet i maj 1957, og som bestod af Socialdemokratiet, Det Radikale Venstre og Retsforbundet. Disse tre partier havde i deres regeringsaftale *på forhånd* taget stilling til den situation, som opstod i november, og som gik ud på et amerikansk ønske om at have atomvåben på Grønland. I aftalen stod, at Danmark ikke havde fået tilbudt atomvåben, og at det var opfattelsen, at et sådant tilbud – om det skulle foreligge – ikke burde modtages.

Det samme sagde han i Folketinget den 29. maj 1957 og den 1. maj 1958.

Første gang han sagde det, var han i god tro. Anden gang han sagde det, var han det muligvis, for da havde USA siden februar samme år,

som udenrigsministeren i dag oplyser, stationeret atomvåben på Thulebasen. Det kunne USA gøre i henhold til H.C. Hansens manglende ønsker om at blive orienteret herom. USA må på den baggrund siges at have handlet i god tro, fastslår vor nuværende udenrigsminister da også i sin redegørelse af 29. juni i år.

Hvordan virkeligheden har været fra 1945 til 1968, er der nu sat en undersøgelse i gang af, og der er udarbejdet et kommissorium, der kun giver DUPI adgang til de dokumenter, der har ligget til grund for regeringens redegørelse.

Den 8. august – samme dag, vi modtog kommissoriet – skrev vi til udenrigsministeren, at vi mener, at der principielt skal være fri adgang til materialet for DUPI. Og den 17. oktober gik bestyrelsen for DUPI i et brev til ministeren ud fra, at DUPI får adgang til alt statsligt materiale, ligesom en mindre udvidelse af tidsrammen forudskikkes.

I sin redegørelse her i dag nøjes ministeren med at give tilsagn til udvidelse af tidsrammen. Jeg skal derfor fastholde vores krav om, at DUPI principielt skal have fri adgang, og følgelig spørge ministeren, om han her i dag vil give tilslutning til DUPI's krav om at se mere materiale end det, der lå til grund for regeringens redegørelse.

Under sommerens mange møder omkring H.C. Hansens brev og det socialdemokratiske dobbeltspil i atompolitikken fremlagde statsministeren pludselig et mageløst dokument, han havde fundet i hr. Hans Engells kasser, og som stammede fra dennes tid som forsvarsminister.

Med stor glæde oplæste statsministeren for offentligheden nogle løsrevne linjer fra den daværende forsvarsministers notat af 14. april 1983. Heraf fremgik det, at den danske regering i 1968 var vidende om, at B-52 fly med ret jævne mellemrum sikkerhedsnødlandede på Thulebasen medførende atomvåben, hvilket hr. Hans Engell altså vidste i 1983.

Her sluttede statsministeren sin oplæsning, lige før linjerne: »Dette var accepteret, idet man forudsatte, at flyene forlod Thule umiddelbart efter nødvendig reparation.«

Det er jo noget ganske andet, end det statsministeren foregav. Tværtimod at vise, at den borgerlige regering i 1983 var vidende, viste notatet jo, at den *ikke* var vidende om H.C. Hansens brev og de to oplagingsperioder af atomvåben, der har været tale om.

Statsministerens kluntede forsøg på at brede Socialdemokratiets og H.C. Hansens dobbeltspil

ud til også at omfatte 1980'ernes borgerlige regeringer førte og fører til, at vi selvfølgelig ikke har noget imod, at man ser på, hvad disse vidste og videregav af oplysninger.

Et sådant ønske har regeringen imidlertid nægtet at imødekomme. I så fald skulle man jo samtidig vise, hvad de skiftende socialdemokratiske regeringer i 1970'erne vidste og videregav til Folketinget.

Vi har imidlertid ikke noget at skjule. Vi har haft og har tillid til den aftale, KVR-regeringen indgik i maj 1968 med USA, og vi har lige så lidt som udenrigsministeren nogen grund til at tro, at dansk atompolitik skulle være blevet tilside-sat siden notevekslingen den 31. maj 1968, som der står til slut i ministerens redegørelse af 29. juni 1995.

Dobbeltspillet synes ikke at være enestående, men en vane for Socialdemokratiet. Det oplevede vi også i 1980'erne, der udgør en del af den periode, forespørgslen drejer sig om.

I 1966 tilsluttede den socialdemokratiske regering sig oprettelsen af den nukleare planlægningsgruppe i NATO, og Danmark blev medlem af den. Det skete, fordi Danmark var sig bevidst, som daværende forsvarsminister Victor Gram udtalte i 1965, at også Danmarks forsvar i sidste instans afhænger af den vestlige atomafskrækkelsesstyrke.

Denne opfattelse bevarede Socialdemokratiet frem til regeringsskiftet i 1982, hvor man forinden havde tilsluttet sig dobbeltbeslutningen, og så sent som den 10. juni 1982 havde underskrevet NATO-stats- og -regeringschefernes udtalelse om, at det var deres mål at bevare sikkerheden i NATO's område ved hjælp af konventionelle og nukleare styrker og opretholde strategien om en kombination af konventionelle taktisk nukleare og strategisk nukleare styrker.

Man tilsluttede sig hele tiden det usikkerhedskoncept, som bestod i, at modstanderen aldrig skulle vide, hvor de nukleare våben befandt sig. Og man vidste, at jo lavere det konventionelle styrkemål var, jo mere måtte man forlade sig på atomforsvaret.

Men op igennem 1980'erne fik vi en hel anden socialdemokratisk atompolitik. Nu gik man sammen med SF og VS, og man løb fra dobbeltbeslutningen, ville isolere Danmark i NATO, nægtede at bevilge penge til mere konventionelt forsvar og endte så i 1988 med at angribe grundkonceptet om aldrig at be- eller afkræfte, hvor atomvåbnene befandt sig. Det resulterede

som bekendt i valget 1988, hvormed fodnotepolitikken blev bragt til ende.

Set i bakspejlet er der næppe nogen tvivl om, at den kolde krig nok så meget blev afsluttet, fordi NATO ikke lyttede til Danmark, ikke lyttede til det sikkerhedspolitisk alternative flertal fra 1980'erne. Hvis den vestlige forsvarspolitik havde været den socialdemokratiske sammen med SF's og VS's, havde man ikke opnået de gennembrud i nedrustningsforhandlingerne, som kom efter Reagans og Gorbatjovs møde i Reykjavik. USSR havde næppe oplevet den udmattelse, som førte til, at de mellem- og øst-europæiske versalstater slap fri i 1989-90, selv om Gorbatjov endnu i 1990 lovede balterne et blodbad, hvis de forsøgte at gøre sig fri.

Når det drejer sig om nukleare våben, kan Socialdemokratiet ikke bare sig for dobbeltspil og useriøse demonstrationer. Vi oplevede det i sommer omkring de franske atomprøvesprængninger. De skulle heller ikke være foretaget efter vores mening. Og det skulle de kinesiske heller ikke. Men hvor var regeringen i den forbindelse? Hvor cyclede statsministeren? Hvorfor var han tavs, da Kina den 15. maj i år trykkede på atomudløserknappen lige efter, at landet i forbindelse med FN's konference om ikkespredning af atomvåben havde skrevet under på at arbejde intenst for et globalt forbud mod atomprøvesprængninger inden 1996 og indtil da at udvise det yderste mådehold? Var cyklen ikke blev trukket frem i maj, og var den allerede staldet op, da kineserne fortsatte efter sommerferien? Og hvad mente statsministeren, da han i sommer udtalte, at han er imod atomvåben? Mente han, at de nu skal fjernes fra NATO's strategi? Vil han igangsætte en ny fodnotepolitik? Eller vil han som os andre arbejde for at nedbringe atomvåbnene alle steder – altså ikke alene de 8.500 sprænghoveder i USA og de 10.100 hos SNG og de 284 i Kina og 234 i Storbritannien og 482 i Frankrig, men dem alle sammen? Eller vil han gå alene i NATO – sådan som man gjorde i 1980'erne – med den udtalelse fra i sommer?

Jeg tror faktisk, at også håndteringen af den danske politik på atomområdet er for alvorlig en sag at overlade til statsministeren, og jeg har da også bemærket mig, at udenrigsministeren har været larmende tavs i relation til statsministerens forskellige manøvrer og udtalelser.

I modsætning til statsministeren og Socialdemokratiet har vi ikke noget at skjule og være kede af. Vi står ved, hvad vi stod for i 1980'erne, og vi havde givetvis også stået ved den vestlige

alliance, i fald den daværende statsminister i 1958 havde anmodet om Det Konservative Folkepartis støtte. Men også dengang spillede indenrigspolitikken en større rolle for Socialdemokraterne end den overordnede, fælles sikkerhedspolitik, som sikrede freden og fortsat skal sikre den i det nye Europa, som den var med til at fremkalde.

Vi kan naturligvis ikke støtte SF's og Enhedslistens dagsordensforslag, for det er jo fremgået, at det først og fremmest – sådan som vi hørte hr. Gert Petersens tale – er en mistænkeliggørelse af USA, som vi ikke ser nogen grund til. Vi har tillid til den nuværende udenrigsministers ord om, at aftalen fra 1968 er blevet holdt.

Det interessante for dansk politik er jo også kun – i forlængelse af H.C. Hansen-noten – om nogen dansk regering siden 1968 har ført en dobbeltpolitik, ført én politik over for USA, og en anden i Danmark. Dét har vi ingen grund til at tro. Det er ikke os, der har skabt tvivl om perioden efter 1968, men statsministeren ved at offentliggøre et tilfældigt papir fra 1983.

Derfor er det – sådan som vi også har opfordret regeringen til – regeringen, der må komme med et kommissorium til videreførelse af undersøgelsen. Men den vil ikke. Og vi vil ikke give støtte til en undersøgelse, hvis formål er at mistænkeliggøre den allierede, der sikrede vores frihed.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil godt spørge hr. Per Stig Møller, om det er en rimelig fremgangsmåde, at man, når man i god tid før en debat får et udkast til en dagsorden fra forespørgerne, fra SF og Enhedslisten, og bliver spurgt, om man har konkrete indvendinger mod den formulering, eller om man ønsker noget andet, så kommer her og siger, at denne dagsorden, ja, den kan man ikke stemme for, fordi den bygger på mistænkeliggørelse af USA.

Ville det ikke have været rimeligt at gøre gældende, hvordan den så skulle have været formuleret, vil jeg gerne spørge hr. Per Stig Møller om, for at De Konservative kunne være med på den? Jeg synes – for at sige det rent ud – at det er en ynkelig undskyldning at komme med.

Og så vil jeg godt spørge hr. Ove Fich: Er det rigtigt, som hr. Per Stig Møller antyder, at det er hensynet til tidligere socialdemokratiske regeringer, der gør, at Socialdemokratiet ikke vil medvirke til en undersøgelse af perioden efter

1968? Vi har jo ledt efter en forklaring. Det er muligt, den er her.

Jeg synes ikke, det lyder umiddelbart sandsynligt, vil jeg sige. Jeg tror, det er værre årsager – desværre – der ligger bag det.

Men jeg kan da sige, at hr. Poul Søgaard – eller tidligere forsvarsminister Poul Søgaard, som vi ikke behøver at kalde hr. – i Jyllands-Posten den 15. september sagde, at man godt vidste, at amerikanerne fløj og sejlede rundt med atomvåben, og ingen forestillede sig, at de læssede tingene af, inden de kom til Danmark. Sådan siger en tidligere forsvarsminister i en Anker Jørgensen-regering. Det er rene ord for pengene; han er ikke i tvivl om, hvordan tingene var, og alle vidste det. Sådan er det.

Så der er nok ingen grund til at tage hensyn til de tidligere Anker Jørgensen-regeringer. Jeg mener også, Anker Jørgensen selv har tilkendegivet, at der ikke er noget problem. Men jeg vil godt spørge hr. Ove Fich alligevel: Er det årsagen til, at Socialdemokratiet ikke vil medvirke?

(Kort bemærkning).

Ove Fich (S):

Først til hr. Per Stig Møller. Jeg tror, at der er en stor misforståelse omkring statsministerens offentliggørelse af skrivelsen fra 1983, hvori 11-mands-udvalget blev informeret.

Sagen var jo den, at det af den skrivelse fremgik, at regeringen vidste, at der med jævne mellemrum landede atombevæbnede fly på Thulebasen, og pointen er, at når regeringen vidste dette i 1983, så burde regeringen selvfølgelig i 1983 selv have kigget lidt nærmere på den sag, og ville, hvis regeringen havde gjort det, nede i arkivet have fundet H.C. Hansens brev på det tidspunkt.

Det gjorde regeringen ikke. Derfor gik der 11 år mere, og det var den egentlige grund til, at dette blev offentliggjort, for der opstod jo et fantastisk hykleri om, hvad Socialdemokratiet ville og ikke ville. Den tidligere regering havde selv chancen i 1983.

Må jeg så sige, at jeg desværre ikke kan svare på al polemikken, men et punkt synes jeg dog var for strengt. Det var, når det hævdes, at den nuværende regering ikke har protesteret over for Kinas prøvesprængninger. Der er blevet protesteret hver eneste gang både over for Kinas og Frankrigs prøvesprængninger, og det er jeg helt sikker på at udenrigsministeren også siden hen vil bekræfte.

Og så hørte jeg til min store overraskelse – og hr. Keld Albrechtsen hørte det åbenbart også til sin store overraskelse – at hr. Per Stig Møller sagde, at man ikke havde noget at skjule ligesom Socialdemokratiet. Jeg vil gerne sige, vi har da ikke noget at skjule. Men problemet er selvfølgelig, at nogle her tror, at man kan undersøge, hvad ministre vidste, uden at man også undersøger substansen i sagen. Det kan man naturligvis ikke. Man kan ikke blot undersøge, hvad ministre vidste, hvis man ikke ved, hvad der virkelig foregik. Og det er her, den afgørende pointe ligger, så jeg vil ikke høre på den type beskyldninger længere fra hr. Per Stig Møller.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Nej, selvfølgelig kan man ikke undersøge, hvad ministre vidste, uden også at undersøge substansen i sagen. Og substansen i sagen er jo bl.a., om disse fremmede krigsskibe imod alle aftaler medbragte atomvåben. Og det er klart, at hvis man siger, at det vil vi ikke undersøge, så kan man heller ikke undersøge det øvrige. Og man siger faktisk nu, at det vil man ikke undersøge, for så kan man komme til at støde vore allierede.

Nu er der ikke noget som helst i SF's og i Enhedslistens dagsorden, der lægger op til at støde de allierede. Den går ud på, at det skal undersøges, hvordan Danmarks atomvåbenpolitik blev forvaltet. Det vil uundgåeligt også medføre, at man spørger de stater, Danmark er allieret med, og som har atomvåben – det har Danmark jo ikke selv. De kan så nægte at svare. Vi kan ikke tvinge dem til det. Vi kan selvfølgelig ikke lægge dokumenter frem imod deres vilje. Det strider mod nogle grundlæggende folkeretslige principper, men så må man notere, at det ikke kan lade sig gøre at lægge dokumenterne frem, for det vil man ikke have. Det kaldes ærlighed i politik.

Og i øvrigt så tror jeg, at det er meget lidt, amerikanerne har at indvende på nuværende tidspunkt efter den kolde krigs afslutning. F.eks. er »Dahlgren«s logbøger offentligt tilgængelige, selv om det er amerikansk regeringsejendom. De er offentligt tilgængelige, og jeg har en fornemmelse af, at det også gælder på en lang række andre områder. Så når man ikke vil gennemføre den undersøgelse, er det, fordi man ikke vil først og fremmest af hensyn til de ministre og politikere, som kan komme i klemme.

Og jeg må sige til hr. Per Stig Møller, at jeg også er skuffet over det, han siger her, bl.a. om den dagsorden, for han jo selv har haft det synspunkt – og jeg står her med Politiken fra den 17. september i år – at, som han siger, vi skal have så stor åbenhed som muligt. Det indbefatter også flådebesøg i danske havne, og så må regeringen komme med et forslag til, hvordan man konkret skal tilrettelægge den, og i det omfang logbøger eller andre oplysninger er tilgængelige, skal de naturligvis indgå i undersøgelsen. Så langt var hr. Per Stig Møller kommet den 17., nu er han sandelig rykket langt tilbage igen. Det kunne være interessant at få at vide, hvad årsagen er.

(Kort bemærkning).

Per Stig Møller (KF):

Jeg synes, hr. Keld Albrechtsen må have hørt meget dårligt efter forelæggelsestalen og kommentaren fra hr. Gert Petersen til udenrigsministeren. Det var jo en meget kraftig mistænkeliggørelse af USA, og det er den, jeg siger at vi kunne øjne i deres dagsorden, og det vil vi ikke være med til. Og den er blevet bekræftet ved de taler, vi har hørt i dag.

Det ser vi ingen grund til, og vi henholder os til, at udenrigsministeren altså fortsat fastholder, at der ikke er nogen som helst grund til at tro, at aftalen fra 1968 ikke er holdt.

Derfor siger jeg også, at det var jo kun, hvad der vidstes i dansk politik, om der var et dansk dobbeltspil bagefter – hvad jeg ikke tror, der var – der kunne være interessant. Og derfor står jeg ved det, som er blevet citeret af hr. Gert Petersen fra Politiken: Ja, jeg har også i dag sagt så stor åbenhed som muligt, og hr. Gert Petersen citerer præcis fra Politiken: Jeg siger, at regeringen må komme med et forslag. Det er regeringen, der må komme med et forslag, et kommissorium. Og regeringen har ikke ønsket at komme med det, fordi den ikke mener, der er nogen grund til det med henvisning til, at man ikke har nogen grund til at formode, at der har været en dobbelthet i det.

Når jeg siger, at logbøger kan undersøges, ja, så har jeg jo altid sagt, at hvad der er offentligt tilgængeligt, skal enhver forsker naturligvis have mulighed for at se i. Det ville da være absurd at forbyde forskere at se i, hvad der er offentligt tilgængeligt. Det ville da være totalt absurd.

Men det, vi altså har stået for, er en så stor åbenhed som muligt omkring viden i dansk

politik uden mistænkeliggørelse af amerikanerne. Det har ikke været muligt at få et sådant forslag frem, og jeg sagde jo altså også i Politiken, som hr. Gert Petersen retfærdigvis citerer, at regeringen må komme med forslaget. Og det er ikke kommet.

Til hr. Ove Fich vil jeg sige, at skrivelsen fra 1983 viste jo, at der med jævne mellemrum blev overfløjet af sikkerhedsgrunde – nødlandet. Det er jo altså nødlandinger, man tager ned i det dokument, og derfor viste det noget andet end det, statsministeren troede det viste. Og det, jeg opponerede imod, var, at statsministeren prøvede at brede H.C. Hansens dobbeltspil ud.

Jeg synes ikke, den nuværende regering har protesteret lige så kraftigt over for Kina som over for Frankrig. Jeg har ikke set statsministeren med eller uden cykelhjelm på nogen som helst cykel i forbindelse med Kina eller nogen som helst form for boykotønsker fra statsministerens side. Jeg synes ærlig talt, at protesten over for Kina har været ynkelig sammenholdt med protesten over for Frankrig.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Der er intet, som Det Konservative Folkeparti ønsker at skjule. Der er intet, som hr. Ove Fich ønsker at skjule, og begge ønsker de hjerteligt at få en undersøgelse.

Forespørgselsdebatten er jo ikke slut. Hvis hr. Ove Fich mener, hvad han siger, hvis hr. Per Stig Møller mener, hvad han siger, så lad os dog finde den formulering. Der er ingen af de to ordførere, som mener, at deres parti har noget at skjule. Der er ingen af de to ordførere, som mener, at deres parti har nogen som helst indvendinger mod en undersøgelse. Men man har set et eller andet fantom i den tekst, som SF og Enhedslisten har foreslået, og så kan man ikke støtte den af årsager, som man ganske vist ikke rigtig, synes jeg, er i stand til at forklare.

Men så vil jeg godt spørge, da vi nu står i den situation, at vi stadig kan nå det, inden denne debat er slut: Vil hr. Ove Fich sammen med forespørgerne og hr. Per Stig Møller sætte sig ned nu og lave en dagsorden, som der jo indholds-mæssigt er fuldstændig enighed om?

Det er jo absurd. Jeg tror da, ingen i befolkningen vil kunne forstå, hvorfor dette Folketing ikke er i stand til at vedtage en dagsorden om en undersøgelse, som alle betyder – alle bortset fra hr. Jensby – at de overhovedet ikke har noget imod. Og jeg må sige, at jeg stiller mig undrende

over for, hvad hr. Per Stig Møller nu siger i forhold til vores dagsordensforslag, som han jo altså har været bekendt med et stykke tid, og hvor han sagde i Politiken den 7. november:

»Det ser ud til, at SF og Enhedslisten har bevæget sig i retning af noget, vi kan blive enige om, siger den konservative udenrigsordfører Per Stig Møller.«

Ingen bemærkninger om, at det gik ud på at mistænkeliggøre USA eller noget som helst.

Jeg tror, det vil være vanskeligt for Socialdemokratiet og De Konservative at forklare, hvis man ikke modtager det tilbud, som jeg her kommer med på SF's og Enhedslistens vegne.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Nu er hr. Per Stig Møller jo i stand til at læse noget ind i en dagsordenstekst, der i hvert fald ikke står der, og så kan man jo selvfølgelig læse hvad som helst ind. Det gør hr. Per Stig Møller også.

Men hvis det kun er et spørgsmål om at undgå, at der bliver indlagt forkerte motiver, så er der jo en anden mulighed: Hr. Per Stig Møller er formand for Udvalget vedrørende Dansk Sikkerhedspolitik i Folketinget, og der er det sådan, at der er en mulighed for, at dette udvalg simpelt hen kan stille spørgsmål og bede om undersøgelser fra DUPI.

Jeg vil godt citere, hvad der står i loven om Dansk Udenrigspolitisk Institut, som vi vedtog sidste år. Der står i § 2, at Dansk Udenrigspolitisk Institut har til opgave at udarbejde analyser og udredninger efter anmodning fra enten regering, Folketingets Udvalg vedrørende Dansk Sikkerhedspolitik eller på eget initiativ.

Så hvis hr. Per Stig Møller så brændende ønsker denne undersøgelse, men er meget bange for, hvad der kan læses mellem nogle linjer, var det så ikke en løsning for hr. Per Stig Møller at sammenkalde dette udvalg og så gennem dette udvalg formulere en tekst, der bad om en sådan undersøgelse, men uden at der altså var det med, som hr. Per Stig Møller læser på et papir, hvor det i øvrigt ikke står?

(Kort bemærkning).

Per Stig Møller (KF):

Jeg må beklageligvis meddele, at Enhedslisten sammen med bl.a. SF har indstillet, at dette udvalg bliver nedlagt, og derfor ser jeg mig som formand for det nedlæggelsesbebudede udvalg ikke i stand til at begynde at foretage specielle

opgaver på det her stadium, hvor man har indstillet det til nedlæggelse.

Jørgen Estrup (RV):

Som det er fremgået af et spørgsmål tidligere på dagens dagsorden, er overskriften Thulesagen jo efterhånden ikke særlig nem at tyde. Det drejer sig ikke længere om det, vi alle snakkede om en overgang, nemlig Thulearbejdernes mulige strålingsskader i forbindelse med nedstyrningen og deres krav på erstatning. Det har vi heldigvis fået løst, det er der truffet beslutning om.

Det drejer sig heller ikke om H.C. Hansens brev til USA's ambassadør om den danske a-våbenpolitik. Også dér har vi heldigvis nu fået besluttet, at der skal gennemføres en undersøgelse af Dansk Udenrigspolitisk Institut.

Og endelig så drejer det sig jo altså heller ikke længere om regeringens håndtering af selve H.C. Hansens brev, også dér er der nu truffet beslutning. Der er en gruppe, der sidder flittigt og læser breve og andre papirer og forhåbentlig ad den vej kommer frem til, at også dér er tingene gået ordentligt og anstændigt til.

Hvad handler sagen så egentlig om? Den handler i virkeligheden om, hvordan vi i Folketinget vil forholde os til vores nyere sikkerhedspolitiske historie, eller mere præcis, hvilken adgang der skal være til at skrive historien om dansk a-våbenpolitik under den kolde krigs permanente konfrontation mellem Øst og Vest og da specielt den sidste del af perioden, nu hvor vi ved, at konfrontationen er slut, hvor Øst og Vest faktisk samarbejder. Vil vi gøre op med myterne om den tid eller vil vi ikke? Det er i sin enkelthed det, vi skal prøve at finde en løsning på.

For Det Radikale Venstre er der et helt overordnet og principielt synspunkt, som går ud på, at vi ønsker fuld åbenhed. Vi føler, at der bør gøres op med den tankemåde, som vi havde under den kolde krig, og det gør vi bedst ved fuld åbenhed. På dansk side kan vi ikke have noget at skjule, og det har glædet mig at høre, at det stort set er blevet sagt fra alle sider i den debat.

Men så må det selvfølgelig føjes til, at sikkerhedspolitik som bekendt ikke foregår alene på danske præmisser. Det er nødvendigt at tage hensyn til fremmede magters interesser og i det-te tilfælde specielt USA's. Hvis vi vil bevare vores troværdighed sikkerhedspolitisk, så kan vi ikke offentliggøre oplysninger, som andre lande har givet os i fortrolighed.

Derfor er der to krav, som skal forenes, og det er den opgave, Folketinget står over for. For det første kravet om fuld åbenhed og adgang til danske arkiver, men for det andet også respekten for andre landes ønsker om fortrolighed.

Det er kravene, og derfor har jeg på et tidspunkt under debatten foreslået, at vi lod os inspirere af den amerikanske forsvarsminister Perry, som, da han var i København, blev præsenteret for den danske debat på et tidspunkt i juli umiddelbart efter regeringens redegørelse og i den forbindelse sagde:

»Jeg forstår ikke, det er forsidestof. Det ville det være, hvis USA tilbageholdt oplysninger for den danske regering, men det gør vi ikke, og alt kan offentliggøres. Det er op til den danske regering at beslutte det.«

Jeg har foreslået, at vi skulle gå i Perrys fodspor, hvad angår perioden efter 1968, og at tiden er inde til, at danske arkiver åbnes for seriøse forskere, så den sidste del af den kolde krigs historie om a-våbenpolitikken kan skrives. Men der er selvfølgelig – der kan være – der er dele af disse arkiver, som berører alliancepartnere og først og fremmest USA's interesser, og dem bliver vi nødvendigvis nødt til at kigge på og tage hensyn til.

Det er en mulig model at anvende, men det er kun én af modellerne. Jeg er sikker på, at der kan være andre modeller. Vi har altså set en af dem i dag i den dagsorden, der er præsenteret. Det afgørende er set med radikale øjne, at de to hensyn tilgodeses, og at Folketinget enes om en fremgangsmåde, og det medvirker vi gerne til fra radikal side.

Om dagsordenen må jeg så sige, at den opfylder altså ikke krav nr. 2, og hvis nogen skulle komme og spørge, hvorfor Det Radikale Venstre ikke har sagt det på forhånd, så vil jeg sige, at jeg ikke har været præsenteret for dagsordenen på forhånd, så ville jeg have sagt det, men jeg har sagt det til pressen.

Men man kan anstændigvis og på fornuftig måde ikke bede uafhængige forskere om at tage stilling til noget, der vedrører andre landes, fremmede magters, interesser. Det er altså i første omgang et spørgsmål om, at de politiske myndigheder, og det vil sige Folketinget, det vil sige regeringen, udstikker nogle retningslinjer, og derefter om, at man ad de diplomatiske kanaler forhandler det, der måtte være nødvendigt at forhandle.

Derfor kan man altså ikke bare overlade det til et eller andet forskerteam, det være sig så

lødtigt og fornuftigt som DUPI's, men man er nødt til at få en afklaring på det andet spørgsmål ad politisk vej. Det er opgaven, og det medvirker vi som sagt gerne til, men vi kan ikke stemme for det dagsordensforslag, der ligger.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg skal sige til hr. Estrup, at udenrigsministeren for nogle dage siden modtog udkastet til dagsordenen fra SF og Enhedslisten, men jeg har jo ikke kendskab til de indre kommunikationslinjer i Det Radikale Venstre.

Men jeg vil stille hr. Estrup spørgsmålet: Hvordan kommer vi så videre? Med de tanker, som hr. Estrup nævner i dag, mener jeg, at det ville være muligt, ligesom jeg også for et øjeblik siden mente, at det ville være muligt, at hr. Per Stig Møller, hr. Ove Fich og forespørgerne satte sig sammen og lavede en dagsorden, så ville det også være muligt på baggrund af det udspil, som hr. Estrup nu kommer med. Det er jeg ganske overbevist om.

Men problemet er jo, at hr. Estrup nu står her og siger det fra talerstolen, og det er godt og fint, at han kommer med et udspil, som i hvert fald siger, at Det Radikale Venstre mener, at vi skal videre med disse ting, og at der ikke skal lægges låg på. Men hvordan kommer vi så rent faktisk videre? Får vi så vedtaget en dagsorden i dag, der siger, at det, som hr. Estrup nu har foreslået, skal gennemføres i løbet af kort tid? Hvem skal udarbejde dette kommissorium? Og hvornår skal vi have det her tilbage, så vi kan få det godkendt?

Jeg vil ikke sige andet, end at der kan være perspektiver i den fremgangsmåde, som hr. Estrup foreslår, og som regeringen, SF og Enhedslisten kunne bære igennem med flertal her i Folketingssalen. Det er jo hævet over enhver tvivl, at det kunne vi, hvis vi kunne blive enige om en sådan formulering, og jeg kan ikke se nogen grund til, at vi ikke skulle kunne det. Men hvordan får vi det gjort i praksis? Det er jo det, der er afgørende, for vi skal jo videre fra den her debat, så der ikke bliver lagt låg på.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

For at der ikke skal være nogen misforståelse, så synes jeg lige, jeg vil orientere hr. Albrechtsen om, at det er altså ikke noget nyt, jeg står og siger her fra talerstolen. Det var faktisk temmelig præcis indholdet af, hvad jeg sagde på Det

Radikale Venstres landsmøde den 16. september i år, så det er ikke nogen nye oplysninger. Men det er kun for, at der ikke skal være nogen misforståelser.

Der er jo ikke andet at sige til det spørgsmål, som hr. Albrechtsen stiller, end at hvis Folketinget kender sin besøgstid, så kan man jo altså sætte sig sammen når som helst og løse det her. Men det er et spørgsmål om at tælle til 90 mandater. Vi har prøvet det engang. Det var faktisk noget af det, der foregik i det underudvalg under Udenrigspolitisk Nævn, som vi havde fat i. Da lykkedes det ikke. Jeg skal ikke gå i detaljer om, hvorfor det ikke lykkedes, men det lykkedes ikke.

Og derfor må jeg kun sige til hr. Albrechtsen: Ja, men det kræver et flertal, og sådan er det, og mere er der egentlig ikke at sige til det. Jeg har lovet vores velvillige medvirken.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg er fuldstændig enig med hr. Jørgen Estrup i, at det kræver et flertal at få vedtaget noget i Folketinget. Det er jo korrekt. Og vi har så SF og Enhedslisten, og vi har De Radikale, som alle vil i samme retning. Siger hr. Jørgen Estrup, at det er Socialdemokratiet, der er forhindringen? Er det det, der er indholdet i hr. Jørgen Estrups bemærkning? For ellers er den jo en lille smule uforståelig, så jeg vil godt bede hr. Jørgen Estrup forklare, hvad det er der gør, at vi kommer over de 90 mandater.

Så vil jeg lige benytte lejligheden til at sige til hr. Per Stig Møller, at jeg beklager da meget, at hr. Per Stig Møller som formand for et udvalg ikke registrerer, hvad medlemmerne siger på udvalgmøderne. Det må vi jo så bare konstatere. Men det er da rigtigt, at man er i gang med at lukke forskellige muligheder for at rejse undersøgelser, også denne mulighed, men den er ikke lukket endnu, og derfor kan det nås.

Ellers kunne hr. Per Stig Møller tage imod det udmærkede tilbud, der har været fra hr. Keld Albrechtsen flere gange, om at sætte sig sammen og formulere en dagsorden, men problemet er jo altså viljen, og den har hr. Per Stig Møller ikke trods alle de flotte ord om åbenhed osv., og det er beklageligt.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg bed også mærke i den udtalelse, at det kræver et flertal. Det ved vi jo alle sammen. Men vil

hr. Estrup dermed antyde, at dette flertal ikke kan skabes herinde? At der er et flertal imod en sådan undersøgelse, også i den Estrupske form, som jeg er helt sikker på at vi ville kunne komme overens om at lave et forslag om? For når Enhedslisten og SF i deres dagsorden har skrevet Dansk Udenrigspolitisk Institut, må jeg indrømme, at så er der ikke gået de helt store overvejelser ind i det.

Vi har taget modellen fra regeringen, som altså godt mente, at man kunne bruge uafhængige forskere til at undersøge dokumenter, hvoraf en hel del stadig væk er højt klassificerede, og så er den naturligvis afhængig af, om parterne bag klassifikationen kan enes om at offentliggøre det. Man kunne altså godt bruge uafhængige forskere dér. Vi har taget modellen derfra.

Men er det en anden model, den, som hr. Estrup efterlyser og måske kan ride op for os, så er vi meget, meget villige til at tale med om det. Men så kommer altså det dér med flertallet, for hr. Estrup må forstå, at selv hvis denne model kunne findes, ville det kræve et flertal. Det er indlysende. Men så ville det formodentlig også være svært at få et flertal. Og det er jo meget, meget bekymrende, hvis Socialdemokratiet virkelig stiller sig på den måde. Det må være dem, der er i tankerne. Det er jeg enig i.

Jeg er også skuffet over Det Konservative Folkeparti, som siger, at de også godt vil være med til en undersøgelse, men at det er regeringen, der skal spille ud, og ikke sådan en outsiderdagsorden her i Folketinget. Det skal være regeringen, der skal spille ud, der skal komme med et forslag. Det er det, hr. Per Stig Møller tidligere har sagt.

Regeringen er jo ikke kommet med noget. Det lå egentlig heller ikke i udenrigsministerens oplæg, og udenrigsministeren har da en vis forbindelse til Det Radikale Venstre og var måske endda med på det landsmøde, som hr. Estrup henviste til.

Men altså vi må konstatere, at det er realiteten, at der er et flertal i dette Ting imod at få undersøgt disse forhold. Jeg har en fornemmelse af, det er det, det handler om.

Annette Just (FP):

Jeg må indrømme, at denne her debat er ved at tage en højst ejendommelig form. Men lad os prøve at se på, hvad det er, vi diskuterer.

Vi diskuterer vel i virkeligheden, at tillid er godt, men kontrol er bedre. Det er et citat, der er brugt mange gange, og det bliver det jo ikke mindre rigtigt af.

Jeg har ikke tænkt mig at stå her og prøve på at lave et forsvar for det socialdemokratiske dobbeltspil. Det er faktisk en af de ting, jeg må give den, der sagde det, ret i. Der er tale om et socialdemokratiske dobbeltspil. Jeg har heller ikke tænkt mig at stå og lave en forsvarstale for H.C. Hansen for det, han gjorde, som han godt nok ikke turde gå tilbage og sige til sine egne socialdemokratiske medlemmer. Jeg må sige, at jeg er ham dybt taknemlig for, at han turde vise tillid til den NATO-alliance, som vi er en del af. At han så ikke turde gå tilbage til sine egne folk og trumfe det igennem, er jo trist.

Og så har vi altså det, der blev resultatet af det. Nu her så mange år efter er det kommet frem, at sådan gik det for sig, og derfor så skal der laves en undersøgelse. Tillid var godt, kontrol er bedre. Selvfølgelig er det sådan.

Fremskridtspartiet har altid gået ind for åbenhed, men hvad er det for en åbenhed, vi taler om, når så mange måske har været lidt skræmte over, at det er Enhedslisten, der tager SF i hånden og kommer med denne her forespørgsel? Så er det måske netop fordi, at her er det, at åbenheden når grænsen. Grænsen nås nemlig lige akkurat dér, hvor vi kan risikere at sætte vores sikkerhedspolitik over styr.

Jeg må indrømme, at jeg har været meget enig i utrolig meget af det, der er blevet sagt om det. Lad os da prøve på at få undersøgt så meget, som det overhovedet er muligt, bare vi ikke går over grænsen, hvor vi går ind i det fortrolige, hvor vi går ind i det, der kan ødelægge det sikkerhedspolitiske aspekt, hvor vi kan gå ind i det, der ødelægger tilliden til, at Danmark vil blive ved med at være en troværdig NATO-forsvarspartner. Det er jo det, det drejer sig om. Og så glem alt det dér med, at nu er Muren faldet, og der er ingen krise nogle steder. Sludder og vrøvl. Det ved vi alle sammen at der er.

Derfor er det her altså udenrigspolitik, som kan risikere at blive ret ubehagelig for nogle, hvis de begynder at åbne op for ting, som ikke skulle være fremme i offentligheden på nuværende tidspunkt, fordi det stadig væk er aktuelt. Ikke sådan at forstå, at der er personer, der vil blive trådt for nær, for skidt pyt med det.

Nej, men hvis det er Danmarks sikkerhedspolitik, det pludselig går ud over, så synes jeg, det er en alvorlig sag, og derfor må jeg indrømme: Jeg er også meget interesseret i at høre, hvad hr. Estrup når frem til, og hvad det er for en undersøgelse, man eventuelt kan komme frem til; for er det ting, som godt kan komme frem, og som

der ikke er sikkerhedsklausuler på, synes jeg, det er godt med åbenhed. Derom skal ikke være nogen tvivl.

Det her om atomvåben. Der er ikke nogen, der vil være i tvivl om, at alle partier herhjemme efterhånden står bag, at vi skal have en nedrustning. Jeg er glad for det arbejde, regeringen har gjort – og i øvrigt i samme ånd som de tidligere regeringer – for, at vi får en nedrustning af atomvåben ligeligt over hele jorden og ikke noget med ensidighed, for så ødelægger man balancen.

Det er også igen den sikkerhedsmæssige interessesfære. Det nytter ikke noget, at vi kun laver undersøgelser af, hvordan amerikanerne gjorde: Om der eventuelt skulle være landet en enkelt flyvemaskine, som lige skulle repareres, før den kunne lette igen fra Thulebasen, eller om det var et skib, der syntes, der lige fik lyst til at gå ind i Århus havn og vise sig frem som et stort, flot eksemplar af racen og vise, hvad man ville være villige til at gøre for at forsvare dansk territorium.

Det er ikke det, vi taler om. Vi taler om balancen mellem Øst og Vest. Vi taler om den globale balance, om, hvordan vi kan forhindre en stor-krig. Det er den tillid, vi skal vise vore allierede i NATO, og den tillid kan vi vise i åbenhed, også når vi diskuterer disse områder.

Jeg har fuld tillid til, at det Thuleudvalg, der er blevet nedsat, og udvalget under Dansk Udenrigspolitisk Institut, som kommer med sin fine hvidbog, kan komme et stykke hen ad vejen. Men helt ærligt: Var det ikke en idé at se, hvor langt de kommer til og med 1968 og et lille stykke til, som udenrigsministeren har lovet os her, og så se, om der er behov for mere? I det såkaldte Thuleudvalg vil vi også komme til at se nogle papirer, som måske kan få os til at sige: Hov, der kan være mere, så lad os tage sagen op igen.

Men jeg kan ikke se nogen grund til, at vi i dag skal stå og sige, at nu tager vi hele tiden fra 1945 op til 1995 og kigger alting efter i detaljer, for så bliver de udvalg aldrig færdige. Derfor må jeg også sige, at vi er åbne over for de demokratiske spilleregler. Vi er åbne over for, at vi får lagt så meget på bordet som overhovedet muligt, så længe det ikke generer dansk sikkerhedspolitik og ikke ødelægger tilliden til, at Danmark vil blive ved med at være et troværdigt medlem af forsvarsalliancen NATO.

Jeg tror og håber, at når vi ser de to rapporter, der er under udarbejdelse nu, vil vi finde ud af,

at der er blevet begået fejltagelser, og at de er blevet rettet. Men vi skal også huske at sætte tingene op mod hinanden. Hvad var det for en fare, vi sad i? Hvor er balancegangen? Kan vi sikre vores sikkerhedspolitik, så Danmark ikke kommer i fare? Det må være det vigtigste.

Keld Albrechtsen (EL):

Det, som egentlig undrer mig mest i denne sag – i hvert fald med hensyn til regeringens og Det Konservative Folkepartis holdning – er, at vi jo alle ved, at alt det materiale, der ligger fra den kolde krigs periode lige frem til 1992, da USA holdt op med at medbringe atomvåben på deres krigsskibe, når de besøgte fremmede lande, er på vej ud i den amerikanske offentlighed. Det vil blive tilgængeligt i løbet af de kommende få år. Der er ingen vilje i USA til at holde dette materiale hemmeligt. Den amerikanske regering anser det ikke for noget problem, og den amerikanske offentlighed har tilsvarende et krav om orientering, som den også vil få – i modsætning til den danske befolkning, som altså ikke vil få belyst den periode i vores egen historie, hvor vi levede under den kolde krigs modsætning mellem atommagterne.

Det er ufatteligt for mig, at man tror fra regeringens og fra udenrigsministerens side, at man kan holde en tale her i Folketinget, hvor man siger, at nu har man fremlagt en redegørelse på 4-5 sider i Det Udenrigspolitiske Nævn. Så er den danske atompolitik i hele den kolde krigs periode belyst, der er redegjort for den for stedse, og den danske befolkning må acceptere, at det er det, der kommer til at stå i vores historiebøger fremover.

Sådan må jeg konkludere efter udenrigsministerens tale. Han mener ikke, at der er mere at undersøge, i hvert fald ikke for perioden efter 1968. Han mener, det hele er fuldt belyst. Han mener, at han har afgivet en tilfredsstillende erklæring til Det Udenrigspolitiske Nævn og til Folketinget, og så må befolkningen og Folketinget altså nøjes med det.

Jeg forstår det ikke, må jeg sige, og især ikke, når man tager i betragtning, hvad det vil betyde for regeringen, når den nu – sandsynligvis af hensyn til hr. Uffe Ellemann-Jensen, Venstre og De Konservative – lægger låg på undersøgelsen af tiden efter 1968. For hvad vil det betyde, når disse oplysninger alligevel kommer frem, og når det kommer frem i de kommende år, at her er altså noget, som burde have været bragt frem i lyset, mens tid var? Hvem sidder så tilbage med

ansvaret for det? Jo, det gør regeringen, så jeg forstår det ikke.

Jeg vil godt belyse nogle af de problemer, som kan vise sig i den kommende tid, og som åbnings af de amerikanske arkiver kan give anledning til øget indsigt i, lidt mere detaljeret. Fra SF's og det daværende VS's side gjorde vi i sin tid det her i Folketinget, at når vi havde problemer med at få oplysninger om dansk atomvåbenpolitik, bad vi amerikanerne om dem. Vi fik f.eks. oplysninger om opstillingen af kortdistanceatomvåben, hvor daværende forsvarsminister Hans Engell gennem lange tider her i Folketinget havde bestredet ethvert kendskab til beslutninger, som var truffet på et NATO-udenrigsministermøde. Det viste sig, at han havde været med til at træffe en beslutning om opstillingen af kortdistanceatomvåben, og det måtte han også indrømme til sidst. Men dengang fik vi altså disse oplysninger fra USA's Senat, og sådan vil det også gå i denne sag.

Og når vi f.eks. ser på spørgsmålet om overflyvninger af Grønland – hvordan kan vi vide, at disse overflyvninger stoppede i 1968? Jo, det står ganske vist i den note, der blev aftalt med USA; men i USA kan man få papirer deklassificeret, som det hedder, og der er nogle kort, der viser, at disse B 52-bombemaskiner fløj en tur ind over Grønland fire gange om dagen. Ifølge en bog af forskeren Scott D. Sagan, »The Limits of Safety«, figurerede disse ruter på kort fra 1973. Man havde altså glemt at slette ruterne. Det er naturligvis ikke et bevis for, at man stadig overfløj Grønland i 1973, men det giver dog anledning nok til at sætte spørgsmålstejn ved, om man rent faktisk stoppede de overflyvninger, som man havde aftalt med den danske regering. Det er bare ét eksempel.

Et andet eksempel er det hul, der var i den erklæring, man lavede i 1968 vedrørende atomkrigsskibe. Man aftalte nemlig med USA, at overflyvninger og deponering af atomvåben skulle stoppe i Grønland. Man havde altså fastslået den danske atompolitik i en erklæring, og udenrigsministeren kommer nok til at rette lidt i papiret, for i udenrigsministerens tale står der, at der var tale om en folkeretligt bindende aftale, som sikrede, at atomvåben ikke blev placeret i Grønland. Nej, det sikrede den ikke. For et øjeblik siden fremkom jeg med oplysninger, der kan give anledning til at betvivle, om erklæringen blev overholdt, og i 1983 kom der et skib til Grønland, som kan have medbragt atomvåben. Der var et hul i denne folkeretligt bindende

aftale, hvor man undlod at tage højde for spørgsmålet om atomkrigsskibe.

Og hvad foregik der på de møder, som førte frem til erklæringen af 1968? Jo, vi kender den pressemeddelelse, der blev sendt ud, men hvad foregik der i de forhandlinger mellem den danske regering og den amerikanske regering? Det ved vi ikke. Drøftede man spørgsmålet om dette hul i erklæringen? Drøftede man spørgsmålet om atomkrigsskibe? Er det bevidst, at spørgsmålet om atomkrigsskibe var undladt i erklæringen? Det ved vi ikke, men den danske befolkning har da krav på at få det at vide.

Thulearbejdernes sag er blevet debatteret mange gange her i Folketinget, også i 1980'erne. Hvorfor gav debatten om Thulearbejdernes sag ikke anledning til en undersøgelse af arkiverne i det danske Udenrigsministerium i 1980'erne? Eller gav den måske anledning til en undersøgelse af arkiverne med det resultat, at man fandt noget, som man ikke ønskede at gøre tilgængeligt for Folketinget? Vi ved det ikke, og vi får det muligvis aldrig at vide, for dét vil vi ikke kunne få at vide fra USA. Det vil man kunne fejte ind under gulvtæppet, indtil det en dag dukker op, når arkivloven tillader det, og når de fleste af os, der står her i dag, er døde.

Der er mange spørgsmål, som trænger sig på, og nu har jeg bare nævnt nogle eksempler på det, der bliver fejlet ind under gulvtæppet, hvis man nedstemmer det dagsordensforslag, som SF og Enhedslisten har stillet i dag.

Jeg vil også godt stille det spørgsmål til udenrigsministeren, som jeg har forsøgt at få hr. Ove Fich til at besvare: Hvor mange beviser skal der til, før regeringen anser det for et problem, at skibe som »Dalgren« efter al menneskelig viden medbragte atomvåben til Danmark under besøgene? Hvor mange beviser skal der til? Eller er realiteten, at uanset hvad der kommer frem af dokumentation fra USA – selv i den situation, at det i USA bliver klarlagt, at de var her, vil det stadig medføre, at den danske regering vil benægte kendsgerningerne. Men hvor mange papirer, hvor mange beviser skal regeringen have, før man accepterer, at der er et problem?

Jeg håber, at udenrigsministeren vil besvare nogle af de spørgsmål, jeg har stillet. Men jeg vil godt sige, at jeg synes, det er et nedslag for folkestyret og for demokratiet, at den ene politiker efter den anden, den ene partirepræsentant efter den anden, kan gå ud og sige til befolkningen: Vi har intet at skjule! I den tid, hvor vort parti var i regering, foregik der intet, der ikke tåler

dagens lys nu, men alt skal vendes, og vi vil gerne have en undersøgelse.

Partierne går herop på rad og række og meddeler dette budskab. Men viljen til at udmønte budskabet i en dagsorden er ganske enkelt ikke til stede. Den er det måske hos hr. Estrup, men den er det ikke hos hr. Fich, den er det ikke hos hr. Per Stig Møller, og den er det slet ikke hos Venstre, som har fundet, at denne debat var slut allerede før starten, og som slet ikke ønsker at deltage i diskussionen. Jeg synes, det er beskæmmende, og jeg tror ikke, befolkningen vil kunne forstå, at vi har et . . . undskyld, hr. formand.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Jeg synes nok også, at hr. Keld Albrechtsen har krav på at få et svar på tingene, og hvis nu hr. Keld Albrechtsen slet ikke ved det, ligger det faktisk i NATO-strategiplanen, at der skal være en atomparaply over NATO-området, som kan bruges som afskrækkelse for et eventuelt angreb, og denne atomparaply eksisterer stadig væk. Jeg kan godt bære, at hr. Keld Albrechtsen tror, at nu kan vi godt sætte os ned og være små fredsduer alle sammen, men det kan vi ikke!

Jeg er ikke et sekund i tvivl om – det tør jeg godt stå her og sige, for jeg har nemlig ikke noget at skjule, og jeg ønsker ikke at skjule noget – men jeg er ret overbevist om, at der stadig sker overflyvning af sådanne maskiner af det danske luftterritorium, og jeg er 100 pct. overbevist om, at der stadig sejler skibe med atomvåben rundt i danske farvande. Jeg ved ikke, hvornår det sker, og jeg ved ikke, om de kommer fra øst eller fra vest. Jeg er blot overbevist om, at de nok kommer fra begge sider.

Jeg starter i øvrigt med at sige det her for at understrege, at det ikke er her i Folketinget, vi bør have en diskussion om, hvor mange der kommer og hvornår de kommer. Vi ved, de er der, og derfor er det også nødvendigt, at vi har givet tilladelse til, at de kan komme fra vennernes side og ikke kun fra den anden side. Dét er sikkerhedspolitik, og det er noget af det, vi ikke kan skrive ned i rapporterne.

Men vi kan spørge i rapporterne: Hvorfor har man ikke turdet erkende, at problemet var der? Hvorfor har ministrene holdt tilbage – i øvrigt også for deres egne partifæller – at de havde givet tilladelse til overflyvninger og gennemsejling osv.? Vi har haft diskussionerne mange gange, men vi kommer aldrig videre. Vi får ikke

sat navn og tal på, men vi må erkende, at det er den bedste sikkerhedsforanstaltning for et fredeligt Europa.

(Kort bemærkning).

Svend Aage Jensby (V):

Jeg vil sige til hr. Albrechtsen, at jeg skal nok holde mit løfte om ikke yderligere at indgå i en større debat med hr. Albrechtsen og hans parti. Men der er alligevel en bemærkning, som kalder mig herop.

Hr. Albrechtsens fantasi førte ham så langt frem, at han spurgte, om de papirer – H.C. Hansens brev og muligvis andre ting – har været fremme i 1980'erne, og om man så har lagt dem tilbage i skuffen. Den person, der hentydes til, er vel Venstres tidligere udenrigsminister. Jeg kan hilse hr. Albrechtsen og sige, at hvis de papirer var kommet til den tidligere udenrigsministers kendskab i den periode, ville det have været velkomment, og det ville være blevet råbt ud til den danske befolkning. Det var dengang, andre partier sendte den tidligere udenrigsminister af sted med den ene dagsorden efter den anden, så det havde været passende at få et sådant dokument frem. Det taler vist sit tydelige sprog om, at den tidligere udenrigsminister ikke havde noget kendskab til det dokument.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil sige til fru Annette Just, at jeg ingenlunde er uenig i, at atomvåben stadig udgør en trussel, og det er også derfor, denne debat handler om to ting. Den handler bl.a. om dansk atomvåbenpolitik, som desværre stadig er et aktuelt problem.

Fru Annette Just og jeg har to modsatrettede forslag til, hvordan man løser dette problem. Jeg ønsker atomvåbenfrihed, mens fru Annette Just ønsker en NATO-strategi, som jeg ikke er tilhænger af. Sådan er dét. Men vi er formentlig enige om – og det er jo det afgørende i denne debat – at vi diskuterer, hvordan vi skal få en redelig beskrivelse af det danske folks historie, den opvækst, vi har haft, den politik, vi har ført, og det forhold, den danske regering har haft til Folketinget, f.eks. i forhold til ministeransvarlighedsloven. Jeg kan ikke tro, vi kan være uenige i, at det er noget, som skal undersøges til bunds.

Men jeg er enig i, at netop fordi atomtruslen stadig hænger over os – endda så meget, at Frankrig sprænger atomladninger – finder denne debat sted i en situation, hvor vi risikerer, at

et nyt atomrustningskapløb kommer i gang. Og det gør debatten endnu mere nærværende, endnu mere vigtig, fordi vi kommer til at tage stilling til, om vi skal have en politik i fremtiden med en EU-atomvåbenmagt, eller om vi skal gå ind for atomvåbenfri zoner, nedrustning og skrotning af atomvåbnene. Derfor har debatten også forbindelse med de ting, vi skal tage stilling til i løbet af de kommende år, også på EU's regeringskonference.

Irene Sønderby (CD):

Med denne forespørgsel befinder vi os i den modsatte side af, hvor vi plejer at være, og hr. Keld Albrechtsen har lige repeteret det: Vi skal ikke levere handlingen til historien, vi skal skrive den i bagklogskabens klare lys. Det er ikke nogen flatterende opgave.

Lad det være sagt med det samme: Danmarks holdning til atomvåben under den kolde krig var ikke særlig glørværdig. Vi ville gerne være beskyttet under den atomparaply, de andre holdt i hånden, men håndtaget på paraplyen holdt vi os langt væk fra. Det er desværre den barske kendsgerning.

Under den kolde krig var atomvåbnene vigtige af hensyn til terrorbalancen, og når vi nu ikke kan afskaffe terroren – det ville vi jo allerhelst alle sammen – er det pinedød nødvendigt med en terrorbalance. Men om datidens danske atomvåbenpolitik er der desværre kun ét at sige: Den var alt for sølle, og vi var enormt heldige med, at andre påtog sig opgaven og det ansvar, vi krøb udenom.

I CD betragter vi, som vi har sagt tidligere, en atomvåbenfri zone som et område, hvor der ikke bliver nedkastet atomvåben. Men det er ren utopi, og CD ønsker ikke at støtte det af SF og Enhedslisten stillede forslag om motiveret dagsorden.

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Der er jo allerede sagt meget om denne sag, både i dagspressen og også her i dag, og det er selvfølgelig meget legitimt, fordi dansk atompolitik indeholder utrolig mange aspekter.

Lad mig først generelt slå fast, at i Dansk Folkeparti mener vi, at Danmark bør være USA meget taknemlig for at ville bære det store hovedansvar, det har været bl.a. at sikre Danmark. Det tog USA hovedansvaret for under den kolde krig, men også i dag bærer USA et meget stort ansvar for vores fælles sikkerhed.

Derfor har det også været beskæmmende, at Danmark i mange år var det land, der førte en fodnotopolitik i NATO-samarbejdet. Det kunne Danmark ikke være tjent med, og der var gudskelov mange, der forsøgte at arbejde for andre signaler fra dansk side i de år. NATO har nemlig med USA i spidsen været hovedgaranten for vores sikkerhed, og det skal vi selvfølgelig ikke klandre nogen for, specielt ikke USA. Derfor har Dansk Folkeparti selvfølgelig også en helt anden indfaldsvinkel til denne debat end såvel SF som Enhedslisten, som flere gange under debatten har vist, at det er en antiamerikansk holdning, der er deres indfaldsvinkel.

Vi må også sige, at vi har svært ved at klandre tidligere statsminister H.C. Hansen for hans handlinger, når der tænkes på, hvilken tid Danmark befandt sig i. Med truslen fra Sovjetunionen var der tale om, at der kunne være behov for helt ekstraordinære tiltag for at sikre Danmarks sikkerhed, og det må alle kunne forstå.

Nu må vi imidlertid sige, at situationen gudskelov er en anden. Den kolde krig er endt, vi har fået afspænding, vi taler om, at der skal være atomprøvestop i fremtiden, osv. osv. Derfor er tiden nu inde til at prøve at afmystificere og skabe åbenhed om denne periode, som selvfølgelig er en vigtig periode i dansk politik.

Starten på debatten i dag skete bl.a. på Det Udenrigspolitiske Nævns møde i juni måned, og det skal ikke være usagt her, at regeringen for os at se valgte at informere Folketinget om sagen på en meget særegen måde. Det skete som bekendt under punktet »Eventuelt« på et nævnsmøde i slutningen af juni. Det var en sær måde at orientere Folketinget om så væsentlige spørgsmål på, og det synes vi skal være sagt også ved denne lejlighed.

Men efter at debatten for alvor startede i juni måned, har det vist sig sommeren igennem, at der har været utrolig stor opbakning om, at nu skulle der skabes åbenhed og klarhed. Stort set alle politiske partier har udtalt til dagspressen, at nu skulle det være slut med lukketheden, nu skulle vi have åbenhed om de forhold. Under debatten i dag har det imidlertid vist sig, at tonen er en anden, og grunden hertil er – og det kan man så sige er naturligt nok, når det skal være – hensynet til USA. Jeg tror, det var Socialdemokratiets ordfører, hr. Ove Fich, som sagde, at hvis vi ikke tager hensyn til USA, får vi ikke så mange oplysninger fremover.

Det kan der være meget rigtigt i, og det leder mig selvfølgelig over til dette spørgsmål til

udenrigsministeren: Har USA ikke netop markeret, at man ikke har noget imod åbenhed fra dansk side i disse spørgsmål? Hr. Estrup nævnte, at USA's forsvarsminister Perry bl.a. har sagt, at der ikke var problemer fra amerikansk side med en dansk offentliggørelse, og det kunne være interessant at høre, om udenrigsministeren kunne bidrage yderligere til at belyse den amerikanske holdning til de spørgsmål, om den måske skulle være forandret efter Perrys besøg i Danmark.

I Dansk Folkeparti tror vi, det er i alles interesse, at vi nu får afmystificeret den danske atompolitik, også i perioden efter 1968. Derfor er det vores holdning, at offentligheden skal sikres indsigt.

Med hensyn til det dagsordensforslag, som SF og Enhedslisten har fremsat, kan vi dog ikke støtte det, da vi ikke mener, der er behov for en ny forkromet hvidbog, som blot kan skabe yderligere mystik. Det, der derimod er behov for, er, at offentligheden sikres en reel adgang til de oplysninger, som foreligger, og derfor skal jeg fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Folketinget opfordrer regeringen til at give offentligheden fuld indsigt i Danmarks atomvåbenpolitik i tiden frem til i dag.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«
(Dagsordensforslag nr. D 6).

Hvis dette dagsordensforslag vedtages, vil det for os at se i første omgang være op til regeringen at vurdere, i hvilken specifik form offentligheden skal have mulighed for at få adgang til information, selvfølgelig bl.a. afstemt efter hensynet til USA's legitime interesser. Vi føler, at dette her bør være noget, der kan samle os om at skabe den åbenhed, som er blevet lovet, og derfor håber vi på opbakning om dagsordensforslaget.

Anden næstformand (Henning Grove):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (Se foran). Også dette dagsordensforslag indgår herefter i forhandlingen.

Hans-Pavia Rosing (S):

Jeg er enig med udenrigsministeren i, at vi selvfølgelig ikke i dag skal lave den historieskriv-

ning, der er behov for, men ikke desto mindre vil denne debat formentlig også blive en del af historien om Thulebasen.

Det, jeg specielt vil fokusere på, er, hvordan vi har set på hele denne sag, hele dette spørgsmål, fra Grønlands side. Hele debatten udspringer jo rent faktisk fra Grønland, og det er en debat, som nok har været den største i mange år. Sagen blev specielt spændende efter afsløringen af, at der faktisk havde været stationeret atomvåben i Grønland. Det blev en væsentlig debat og en usædvanlig debat, og vores fælles fortid under den kolde krig er af mange årsager nok værd at kigge på.

Reaktionen i Grønland, specielt efter fremkomsten af oplysningerne om opbevaring af atomvåben, var naturligvis overraskelse, forbavselse og – det er vel ikke for meget at sige – chok, og der kom mange politiske reaktioner, som på forskellig vis gav udtryk for ønsket om en endegyldig kulegravning af de oplysninger, som kom frem i sommerens løb.

Men de reaktioner, der gjorde mest indtryk på mig – og også på andre, tror jeg – var de reaktioner, der kom fra de mennesker, der bor ved Thulebasen – Inughuit, som vi kalder dem, Thuleboerne. Disse reaktioner kom frem under et borgermøde den 3. august i Qaanaaq, som er hovedbyen i kommunen. Her var der repræsentanter for det grønlandske landsstyre, for vort Landstings udenrigs- og sikkerhedsudvalg, for kommunalbestyrelsen og ikke mindst for Inughuit og deres efterkommere – de mennesker, der i forbindelse med Thulebasens iværksættelse helt tilbage i begyndelsen af 1950'erne på foranledning af den danske stats repræsentant blev tvangsforflyttet fra deres boplads, deres hjem, med kun 4 dages varsel.

Det er svært, om ikke umuligt, at bibringe Folketingssalen den stemning, der var på det borgermøde. Der var sorg, der var fortvivlelse, der var frustration og vrede, men alligevel kunne man fornemme et synligt og et hørligt håb om retfærdighed og ønsket om også at blive omfattet af almindeligt gældende menneskerettigheder – et håb, som disse mennesker har haft i mange hundrede år, et håb, som vi altid har som fangerfolk i en meget afsides del af vores verden. Jeg tror, den stemning også blev oplevet af statsministeren, da han var på besøg senere på måneden og mødtes med Inughuit.

Borgermødet blev efterfulgt af et mere formelt møde mellem de tre parter, jeg nævnte før, altså landsstyret, Landstinget og kommunen.

Resultatet af dette møde var en fællesudtalelse, der var fuld enighed om, og som der også er fuld politisk enighed om i Grønland. Jeg vil godt have lov at citere et enkelt afsnit fra denne fællesudtalelse:

»Det ønskes, at den kommende videnskabelige undersøgelse i DUPI's regi omkring Thule Air Base ikke udsættes for politiske begrænsninger ved en fastsættelse af en bestemt tidsperiode, således at der kan skabes fuld trykthed omkring basens aktiviteter blandt de mennesker, der er tvunget til at leve med militærbasen som nabo.«

Og dette henholder jeg mig til i dag.

Vi har holdt møder med den danske regering om spørgsmålet, og vi får fuld indsigt i det arbejde, der gøres i DUPI's regi. Og som udenrigsministeren sagde i begyndelsen af debatten, er der blevet nedsat en embedsmandsgruppe – hvilket også er godt og rigtigt – og denne embedsmandsgruppe får også mulighed for at kigge på tiden efter 1968.

Men jeg mener ikke, det er nok. Jeg mener, at USA, som rigsfællesskabets allierede, allerede har været meget åben i dette spørgsmål, også over for forskere, der har været i USA for at studere forskellige dokumenter, og jeg kan ikke forestille mig, at USA som allieret på nogen måde vil være mindre åben og have mindre tillid til den danske regering. Og jeg mener faktisk – og det er det indtryk, der lades tilbage efter debatten her – at alle burde være interesserede i også at afmystificere perioden efter 1968.

Jeg skal derfor meddele, at jeg stemmer til fordel for det forslag om motiveret dagsorden, der er fremsat af Enhedslisten og SF, og det gør jeg af hensyn til inughuit og ikke mindst af hensyn til Thuleboerne og med det formål, at en undersøgelse af den art kun kan være med til at fjerne myter omkring en sag, hvorom åbenbart så mange har en mening, og som åbenbart ligger så mange på sinde.

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen): Jeg vil først sige til hr. Hans-Pavia Rosing, at jeg lyttede med stor opmærksomhed til hans indlæg, som jeg takker for, og dernæst bekræfte, at der i DUPI's arbejde med undersøgelsen er draget omsorg for, at der sker en løbende orientering af de grønlandske myndigheder, og at der også vil være lejlighed til at stille spørgsmål fra Grønlands side til den nu nedsatte permanente embedsmandsgruppe om den sikkerhedspolitiske udvikling i Grønland i perioden efter 1968.

Og så et par faktuelle bemærkninger om debattens forløb:

Jeg vil oplyse, at det, der blev resultatet af Folketingets egen behandling af lovforslaget om Dansk Udenrigspolitisk Institut, var, at det ikke er Udvalget vedrørende Dansk Sikkerhedspolitik, men et af Folketinget særligt nedsat udvalg, der kan anmode DUPI om at foretage vurderinger og analyser.

Jeg vil også sige til hr. Per Stig Møller, at regeringen *har* reageret over for Kina. Jeg har straks ved de kinesiske genoptagelser af sprængningerne i maj måned reageret på regeringens vegne.

Jeg vil gerne bekræfte over for hr. Keld Albrechtsen, at jeg forud for denne debat har modtaget det forslag om motiveret dagsorden, som hr. Gert Petersen og Keld Albrechtsen har fremsat i dag.

Regeringen har, som det er bekendt, anmodet Dansk Udenrigspolitisk Institut om at gennemføre en undersøgelse af dansk atompolitik og Thulebasens placering i den i perioden 1945-1968. Dette er usædvanligt. Normalt er det ikke regeringens opgave at bestille forskning eller historiske redegørelser. Det bør absolut høre til sjældenhederne. Det er historikernes opgave; det er frie forskeres opgave at skrive historie. Det har historieskrivningen bedst af. Al erfaring viser os, at historieskrivning skrevet af regeringer eller inspireret af regeringer alt for nemt kommer på afveje.

Men når vi gør det, så er det, fordi der i denne periode jo eksisterer et ganske specielt forhold, nemlig det forhold, at den officielle og erklærede atompolitik nu viser sig ikke at have været i overensstemmelse med den reelle, og at det jo endvidere er sådan, at det er blevet klargjort, at USA havde gode grunde til at antage, at den danske regering accepterede USA's fortolkning af forsvarsaftalen af 1951.

Det er for at belyse denne specielle side af dansk udenrigspolitik i perioden 1945-1968, at regeringen har fundet, at den måtte tage det usædvanlige skridt at bede om at få en historisk redegørelse, og den ser vi frem til.

Om tiden efter 1968 vil jeg gentage, at regeringen ikke har nogen som helst grund til at tro, at dansk atompolitik ikke er blevet respekteret siden 1968, og at jeg ikke har nogen som helst lyst til at deltage i nogen mistænkeliggørelse af den atompolitik, der er ført siden 1968, og som har været uændret, eller af nogen af de personer, som i denne periode har stået for den danske atompolitik.

Og lad mig så understrege, at i og med at en regering tager det usædvanlige skridt at bede om en historisk analyse, er det jo ikke ensbetydende med, at man sætter bom for den frie forskning eller for debatten. Debatten skal nok fortsætte, også når redegørelsen fra DUPI ser dagens lys. Jeg vil tro, at den redegørelse vil give anledning til betydelig debat, og det er da velkomment. Det er ikke noget, regeringen ser nogen som helst ulemper forbundet med.

Men som sagt er det, der giver perioden 1945-1968 en helt særlig placering, at der netop i denne periode var modstrid mellem den erklærede atompolitik og det, der faktisk skete, og her har regeringen set det som sin opgave at tilvejebringe et særligt grundlag for den videre offentlige debat. Derudover må den frie forskning skrive resten af historien.

Gert Petersen (SF):

Jeg synes, der under debatten er kommet mange interessante synspunkter frem; men jeg vil nok sige, at den fik et andet forløb, end jeg havde ventet mig – i betragtning af alle de avisudklip med udtalelser af hr. Ove Fich, hr. Per Stig Møller, hr. Estrup og andre, jeg tog med herind, om, hvor vigtigt det nu var også at få klarhed over, hvad der var sket *efter* 1968, og hvad der var sket i de danske havne og farvande.

Denne voldsomme interesse er åbenbart svundet siden midten af september, da den kom så stærkt til udtryk. Der må være sket et eller andet smitsomt, som har gjort, at der nu skal lægges låg på denne debat.

Det er jo det, udenrigsministeren forsøger at gøre trods alle sine kønne bemærkninger om den frie forskning og debat osv. Fri forskning er jo ikke meget værd, hvis den ikke kan få adgang til de relevante dokumenter, og her er jo en del relevante dokumenter, som man ikke umiddelbart har adgang til, om ikke andet så som følge af de gældende forældelsesregler.

Jeg tror såmænd også, debatten vil gå videre. Jeg tror ikke, at den omstændighed, at dagsordensforslaget fra SF og Enhedslisten bliver stemt ned i morgen, på nogen måde sætter punktum for debatten. Jeg tror snarere, at den omstændighed vil udløse en stor forundring i offentligheden.

Det er jo ganske forbavsende, at man kan høre en udenrigsminister sige, at han ikke har nogen grund til at tro, at der efter 1968 skulle være sket nogen tilsidesættelse af den danske atompolitik, og at han ikke har nogen lyst til at begynde at tale om det eller forske i det osv.

Den udenrigsminister, der som menigt medlem af Folketinget i 1988 stemte for det socialdemokratiske dagsordensforslag – stemte for det socialdemokratiske dagsordensforslag! – der ikke var særlig voldsomt, men som var udtryk for, at et flertal i Tinget, *inklusive* Det Radikale Venstre, *inklusive* den nuværende udenrigsminister, ønskede en noget strammere kontrol af, om de allierede nu overholdt de danske regler.

Det er naturligvis under udenrigsministerens værdighed – han er jo i mellemtiden blevet udenrigsminister, den daværende radikale, det menige medlem eller formand for gruppen, eller hvor meget han nu var – det er naturligvis under hans værdighed at forklare, hvorfor han så overhovedet stemte for det dagsordensforslag dengang. Han var dog blevet advaret af daværende statsminister Schlüter og daværende udenrigsminister Ellemann-Jensen og havde fået at vide, at hvis man vedtog det dagsordensforslag, betød det noget nær – nej, ikke et brud med NATO, men i hvert fald, at Danmark holdt op med at være rigtigt medlem af NATO, og alligevel stemte han for dagsordenen.

Og til hr. Ove Fich vil jeg sige: Jeg er også forbavset over Socialdemokratiets holdning, for det var jo Socialdemokratiet, som fremsatte det dagsordensforslag. Det var ikke SF, det var ikke VS, det var såmænd ikke engang Preben Møller Hansen – som var i Tinget på det tidspunkt – det var Socialdemokratiet, der foreslog den dagsorden.

Det var Socialdemokraterne, som fastholdt den og bragte den frem til afstemning, selv om de havde fået at vide, at den var udtryk for en utilgivelig mistænksomhed over for de allierede. Socialdemokratiet er åbenbart også kommet på andre tanker.

Nu da det ikke længere er aktuelt, nu da der ikke længere er nogen kold krig, ja, så skulle man vente, at de tog mere afslappet på det og sagde: Jamen så lad os dog få undersøgt, hvad det var, der skete i den periode. Men nej, nu er man ligesom kyst i et musehul. Det er svært at forklare; jeg vil i hvert fald ikke påtage mig at forklare det her.

Mere generelt vil jeg sige, at denne debat efter min mening har drejet sig om to ting:

Den har dels drejet sig om atompolitik, selvfølgelig specielt om den danske atompolitik, men også om atompolitik i det hele taget. Man kan være for atombevæbning, som nogle her i salen helt åbenbart har været – af og til har man næsten hørt en lovprisning af atomvåbnene – og

man kan være imod og mene, at disse våben, som i ødelæggelseskraft rangerer helt på linje med kemiske våben, som nu er forbudt, og med biologiske våben, som nu er forbudt, at disse nukleare våben er højst tvivlsomme, måske en forbrydelse mod menneskeheden – den opfattelse er der i hvert adskillige der har, netop på grund af deres fantastiske ødelæggelseskraft – og på den baggrund være tilhænger af, at de skal begrænses mest muligt, helst helt afskaffes. Men kan man ikke få dem afskaffet, så i hvert fald at få dem begrænset mest muligt. Jeg har det indtryk, at det at få dem begrænset mest muligt har været holdningen i f.eks. Det Radikale Venstre og Socialdemokratiet, men næppe i Venstre og Fremskridtspartiet, og hvad der nu er dér.

Det er den ene diskussion, vi har haft: Hvordan bidrager Danmark til en begrænsning af atomvåben? Og det mente vi at vi gjorde ved at gøre Danmark til en atomvåbenfri zone »under de nuværende omstændigheder«, som det hed. Det blev senere oversat til: »det vil sige i fredstid«. Norge gjorde det samme. Danmark stod ikke alene med det synspunkt. Norge gjorde det samme, og Spanien gjorde det samme, også da det kom med i NATO. Så det er ikke nogen speciel dansk gøren sig ud til bens; der er også andre stater, der har anlagt det synspunkt.

Den anden diskussion, vi har haft, har efter min mening handlet om ærlighed i politik. Jeg har mere respekt for dem, der siger: Vi tror, atomvåben er nødvendige, og så må vi have dem eller tillade, at de er på vores område, og det må ske i al åbenhed, end for dem, der siger: Nej, atomvåben er en forfærdelig risiko; de er i virkeligheden et onde, om end i den givne situation et nødvendigt onde; men de er et onde, og de skal begrænses mest muligt, og så tager vi dem ind ad bagdøren i al hemmelighed. Det er uærlighed, og den findes jo. Der er megen kynisme til i den internationale politiske verden; det ved jeg. Men jeg er helt overbevist om, at det i det lange løb ikke betaler sig, for det undergraver tilliden til selve systemet. Der er mange andre ting, der undergraver tilliden til systemet og undergraver de politiske beslutningstageres troværdighed. Dette her er én af tingene.

Regeringen skal ikke på ingen måde klandres, fordi den den 29. juni 1995 kom med redegørelsen, selv om man kan sige, at den derved afslørede det dobbeltspil, som havde fundet sted, og altså derved kunne være med til yderligere at undergrave tilliden til politikerne. Det skal den

ikke klandres for. Det var godt, at den gjorde det. Men det er ikke så meget værd, hvis man ikke vil følge det op, og hvis man altså sætter grænsen ved 1968. Så er det ikke så meget værd.

Der har været nok af udsagn om, at der i 1980'erne også var tvivl vedrørende de amerikanske og de britiske krigsskibe. Der var faktisk så meget tvivl, at det dengang fik Det Radikale Venstre, inkl. udenrigsministeren, til at stemme for et dagsordensforslag, som krævede en nærmere kontrol. Så hjælper det ikke noget at komme og sige: Nu har vi klarlagt det indtil 1968. Der er visse finurligheder, vi skal have nogle forskere til at se nærmere på, men ellers har vi klarlagt det. Men efter 1968, ikke tale om, det har vi ingen lyst til at se på. Der er ingen grund til at tro, at der er sket noget som helst forkert i den periode – når alle ved, at der også skete noget forkert i den periode.

Og igen: I den sammenhæng er det for mig ikke et spørgsmål om, hvorvidt man er for eller imod atomvåben. Man kan godt mene som fru Annette Just, at det da er fint, at der er atomvåben, og at der kommer amerikanske atomvåbenkrigsskibe, osv., men så skal det siges åbent og ærligt. Det var der også en række stater der gjorde. Som jeg var inde på tidligere: I Holland, Belgien og Italien blev der udstationeret amerikanske atomvåben i den periode, 1956, 1957, 1958, og det skete i fuld offentlighed. De sagde: O.k., vi vil godt have dem; det er en del af vores politik.

Det var vel egentlig også Danmarks politik indtil 1957. Men så er det jo, Danmark siger: Vi vil ikke have det. Og så er det altså, der bliver løjet over for den danske befolkning og over for den grønlandske befolkning – mest katastrofalt over for befolkningen i det tidligere Thule og dem, der bor rundt om Thule – og det er ikke godt; det kan vi vist alle blive enige om.

Men hvorfor så lægge låg over den følgende periode? Jeg tror ikke, det ville være nogen katastrofe, hverken for USA eller for samarbejdet over Atlanten, om sandheden, den fulde sandhed, skulle komme frem. Jeg tror såmænd heller ikke, at den er så katastrofal. Men det er vigtigt og nødvendigt, at den kommer frem, for ellers vil mistanken blive ved med at eksistere. Vi har jo set ét eksempel på, at befolkningen er blevet ført bag lyset. Citatet fra Udenrigsministeriets yderst autoritative årbog fra 1968 er et meget talende eksempel på, hvordan befolkningen er blevet ført bag lyset. Og så er det da helt uundgåeligt, at mange mennesker spørger sig selv: Er det samme ikke også sket senere?

Så lad os dog få det klarlagt. Jeg må indrømme, at jeg ikke helt forstår den afvisende holdning, der har været. Jeg tror heller ikke, at den holder; jeg tror, at vi mødes igen om nogle måneder, og at det så er andre holdninger, der vil gøre sig gældende.

Keld Albrechtsen (EL):

Ministeren sagde, at man ikke skal lade regeringerne skrive historien, og det har ministeren jo fuldstændig ret i. Det belyses jo godt af det, som ministeren så selv fortsætter med at sige, nemlig at der sammen med H.C. Hansen-papiret lå et papir fra den daværende danske regering, som gjorde, at USA kunne siges at have handlet i god tro i henhold til meldinger fra den danske statsminister.

Det vil jeg godt sætte et spørgsmålstegn ved. Det virker som en efterrationalisering af historien, så man kan få tingene til at passe sådan sammen, at man kan sige, at USA ikke gjorde noget forkert. Så får H.C. Hansen skylden, og H.C. Hansen er død og borte. Han kan – jeg vil ikke sige leve med det, men der sker i hvert fald ikke ham noget for det. Derfor er det jo en historieforklaring, som kan være særdeles oportunt, hvis man ønsker at fastholde det synspunkt, at USA er en allieret, om hvem man ikke kan tro, at den fører sine allierede bag lyset.

Hvis man læser det, som vi har fået oplyst om H.C. Hansen-papiret, vil man se, at H.C. Hansen forbeholdt sig sin stilling, hvis der konkret skulle fremkomme ønsker fra USA om atomvåben. På baggrund af det, vi har fået oplyst, kan man ikke drage den konklusion, som ministeren her fremlagde. Man kan ikke sige, at USA dengang fik godkendt overtrædelser af den danske atomvåbenfrihed. Og jeg er bange for, at når det om en måned eller om et år kommer frem i de amerikanske arkiver med en officiel amerikansk bekræftelse, at man havde atomvåben med, når man f.eks. rejste til Danmark – den oplysning kommer før eller siden ud af de amerikanske arkiver – ja, så vil man grave noten fra 1968 frem, og så vil man sige: Jamen den danske regering havde jo glemt at tage krigsskibene med i den aftale, som man lavede med amerikanerne i 1968, så derfor havde amerikanerne nok grund til at være i god tro.

Sådanne forklaringer tror jeg netop at udenrigsministeren har ret i at en regering ikke skal rode sig ud i, og at det skal overlades til forskerne at finde ud af, hvad der rent faktisk skete, hvad der rent faktisk lå i H.C. Hansen-papiret,

og hvad der lå i erklæringen fra 1968. Og dér skal man jo, hvis man er en god forsker, ikke tage det udgangspunkt, som desværre i et flertal her i Folketinget har taget, nemlig at alt, hvad USA gør, er rigtigt og hævet over enhver kritik og enhver efterforskning; dér må man tage et forskningsmæssigt udgangspunkt, som selvfølgelig går ud på, at det, USA gør, kan være rigtigt, men at det også kan være forkert.

Derfor tror jeg, at vi står i en situation, hvor en analyse af 1968-erklæringen og af tiden efter 1968 vil komme, og at den vil dokumentere, at der var atomvåbenførende krigsskibe i danske havne, og at den *måske* vil dokumentere, at der i de danske arkiver lå et kendskab til disse ting. Det ved vi ikke, og det er det, man vil lægge låg på. Og det, der er konklusionen i debatten i dag, er, at der åbenbart er partier, som har grunde til at forhindre, at vi kommer til bunds i disse ting.

Hermed sluttede forhandlingen.

Anden næstformand (Henning Grove):

Som tidligere meddelt skal jeg udsætte afstemningerne til mødet i morgen, torsdag den 16. november.

Den sidste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 57: Forslag til lov om Folketingets Ombudsmand. Af Erling Olsen (S), Ivar Hansen (V), Henning Grove (KF), Margrete Auken (SF) og Kirsten Jacobsen (FP).
(Fremsat 2/11 95).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Poul Qvist Jørgensen (S):

Da vort partis ordfører, fru Dorte Bennedsen, ikke kan være til stede i dag, skal jeg på hendes og på mit partis vegne fremføre følgende:

Det foreliggende lovforslag blev tidligere behandlet her i Tinget den 9. december sidste år, hvorefter det blev lagt tilbage i Retsudvalget, der afgav beretning over forslaget i september 1995.

På den baggrund skal vi i dag drøfte det af Præsidiets genfremsatte forslag. De fleste elementer i lovgivningen på dette område stammer tilbage fra 1950'erne og 1960'erne, og verden ser jo unægtelig noget anderledes ud i dag.

Den væsentligste ændring er, at Ombudsmanden nu skal have kompetence i forhold til kommunerne. For så vidt har han altid haft det på nogle sagsområder, men der er altså tale om en udvidelse, og det foreslås derfor, at Ombudsmanden skal kunne vurdere kommunale beslutninger, og vi kan støtte denne formulering.

Vi ser også gerne, at der kommer en drøftelse af retningslinjerne for Ombudsmandens forhold til tvistnævnene, således at det kan blive afklaret sammen med vedtagelsen af dette forslag.

Det er meget centralt for os at understrege, at Ombudsmanden skal være uafhængig i forhold til den offentlige forvaltning, og at Folketinget derfor kun bør tage stilling til de overordnede retningslinjer. Vi er også opmærksomme på, at institutionen Ombudsmanden ikke må blive større, end at personen ombudsmanden kan følge de enkelte sager.

I forhold til andre lovforslag er vi i den usædvanlige situation, at forslaget er fremsat af os selv, om man så må sige – gennem Præsidiets – og at der ikke er nogen egentlig ressortminister til forslaget. Også derfor kan diskussionen i Retsudvalget blive noget anderledes, selv om formentlig store dele allerede er diskuteret færdige i Retsudvalget.

Vi ser frem til, at der kan samles et bredt flertal bag lovforslaget, og det er for os meget væsentligt, at vi står sammen om dette her.

Birthe Rønn Hornbech (V):

En ny ombudsmandslov drejer sig ikke så meget om Ombudsmanden som om borgeren. I Venstre lægger vi meget vægt på, at der hersker en udstrakt retssikkerhed for den enkelte borger over for det offentlige. Graden af retssikkerhed bør naturligvis aldrig være afhængig af, hvilken forvaltningsmyndighed der træffer afgørelsen, om afgørelsen træffes centralt eller lokalt, eller om afgørelsen træffes i den statslige forvaltning eller den kommunale forvaltning.

I en lang række sager er det allerede således, at kommunale afgørelser ender på Ombudsmandens bord. Undersøgelser i Retsudvalget har vist, at der er truffet en lang række væsentlige afgørelser hos Folketingets Ombudsmand, hvor den kommunale forvaltning var første instans. At udvide Ombudsmandens virke til